

Kandidatuppsats

Bachelor's thesis

Kulturgeografi
VT 2013

Turism och samarbeten i gränsregionala områden
- En studie om hinder och möjligheter i SITE-regionen

Sara Lindahl

Mittuniversitetet

MID SWEDEN UNIVERSITY

MITTUNIVERSITETET

Avdelningen för turismvetenskap och geografi

Examinator: Dimitri Ioannides, Dimitri.ioannides@miun.se

Handledare: Hanna Hirvelä & Sandra Wall-Reinius, Hanna.hirvela@miun.se, Sandra.wall-reinius@miun.se

Författare: Sara Lindahl, Sali1019@student.miun.se

Utbildningsprogram: Turismprogrammet, 180 hp

Huvudområde: Kulturgeografi

Termin, år: 06, 2013

Förord

Ett stort tack riktas till alla respondenter som ställt upp på intervjuer och därmed gjort denna studie möjlig; Cahtrine Tomstad på Scandinavian Heartland, Jakob Ebner på Länsstyrelsen Dalarna, Nathalie Jakoby på Visit Idre, Anna Karlsson på SITE Destination och Mia Faldmo på Destinasjon Femund Engerdal samt ett extra tack till Anna Matsson på SITE Destination som varit ett stort stöd.

Ett stort tack går även till mina handledare Hanna Hirvelä och Sandra Wall-Reinius som stöttat mig och kommit med tips och idéer för att genomföra denna studie.

Östersund, 27 juni 2013

Sara Lindahl

Abstract

Tourism in border regions often amount to both possibilities and hindrances for visitors and actors. Geographic borders are an area that's closely associated with restrictions and fast changes for the ones who crosses the borders. Culture, currency and political situation in the countries are just a few transitions that will change the conditions for the tourist and may come to affect tourist's selections when it comes to crossing a national border or not. For the tourism industry, borders could result in both possibilities and hindrances for managing tourism and touristic collaborations. With the integration policy of the European Union, removal of border restrictions, economic programs, and support for cross-border cooperation, regional border areas today has an opportunity to develop into functional regions.

In the cross-border region of Hedmark in Norway and Dalarna in Sweden, with focus on Sälen, Idre, Trysil and Engerdal (SITE), there are today several programs for cross-border cooperation, and tourism is one of these. Despite of this, cross-border cooperation in tourism in the border region between Hedmark and Dalarna are in a state of development and there are some hindrances to overcome before the region is an adequate tourism region.

Hirvelä (2011) has developed a model that shows the factors affecting the success of cross-border cooperation. In this study, this model will be further tested to see if the model's foundation is valid or whether this model should be modified or even discarded. The model will be adapted to the situation in the SITE-region and analyzed to test the model's usefulness. The analysis shows that the model has an adequate usability although there are some suggestions for modification of it. The situation in the SITE-region shows that there are a number of hindrances to pursue touristic cooperation in the border area, including the socio-cultural cohesion. The conclusion of this study is, despite recognition of certain obstacles to the collective tourism strategies and collaborations, that - in this region – it is possible to create touristic cross-border cooperation and form a common and competitive region.

Keywords: Tourism, region, cross-border cooperation, regional development

Sammanfattning

Turism i nationella gränsregioner innebär ofta både möjligheter och hinder för besökare och aktörer. Geografiska gränser anses ofta vara områden som är tätt förknippade med restriktioner och förändringar för de som korsar gränserna och på grund av förändrade förutsättningar i länderna kan kulturer, valuta och politisk situation komma att påverka turisterna och turisternas val i frågan att korsa nationella gränser eller inte. För turismnäringen kan nationella gränser både medföra möjligheter och hinder för att bedriva turism och turistiska samarbeten. Med EU:s integrationspolitik och ekonomiska program och stöd för gränsöverskridande samarbeten har emellertid gränsregionala områden idag en möjlighet att utvecklas till funktionella turismregioner.

I gränsregionen mellan norska Hedmark och svenska Dalarna, med fokus på Sälen, Idre, Trysil och Engerdal (SITE) finns idag ett antal EU-program för gränsöverskridande samarbeten. Trots detta är turism i gränsregionen i en utvecklingsfas och det finns vissa hinder att överbygga innan regionen kan bli en fullgod turismdestination. I denna studie undersöks därför vilka hinder och möjligheter det finns för att bedriva turistiska samarbeten i SITE-regionen. Detta genom intervjuer med verksamma inom turismnäringen på regional nivå.

Hirvelä (2011) har utvecklat en modell som visar de faktorer som påverkar framgången i ett gränsregionalt samarbete. I denna studie kommer denna modell att testas ytterligare för att undersöka om modellens grund är valid eller om denna modell bör modifieras eller rent av förkastas. Modellen appliceras på SITE-regionen för att testa modellens användbarhet. Analysen visar att modellen har en fullgod användbarhet om än att det finns förslag på modifieringar av denna. Situationen i regionen visar att ett flertal hinder finns för att bedriva turistiska samarbeten i gränsområdet. Slutsatsen för denna studie är trots insikten om vissa hinder, att regionen kan, genom gemensamma turismstrategier och samarbeten skapa turistiska samarbeten som exempelvis paketylösningar och infrastrukturella samarbeten och därmed bilda en gemensam och konkurrenskraftig region.

Nyckelord: Turism, region, gränsöverskridande samarbete, regional utveckling, tillväxt

Innehåll

1. Inledning	1
1.1 Introduktion och problembeskrivning	1
1.2 Beskrivning av SITE-regionen	3
1.3 Kommuner i SITE-regionen	4
1.4 Syfte och frågeställningar	5
1.5 Avgränsningar	5
1.6 Metod.....	6
1.7 Disposition.....	8
2. Teoretiska utgångspunkter.....	9
2.1 Turism i det geografiska rummet.....	9
2.2 Tillväxt och regional utveckling.....	10
2.3 Gränsregionala samarbeten inom turism	12
2.4 Faktorer som försvårar samarbeten	15
3. Empirisk studie	17
3.1 Drivkrafter för samarbeten över den svensk-norska gränsen	17
3.2 Övergripande ansvar för turistiska samarbeten	17
3.3 Finansiering av turistiska samarbeten.....	18
3.4 Lokal förankring och sociokulturell sammanhållning.....	18
3.5 Fördelar med ett turistiskt samarbete i SITE-regionen.....	19
3.6 Hinder för att bedriva turistiska samarbeten över gränsen	20
3.7 Potential för gränsöverskridande samarbeten.....	21
3.8 Sammanställning av den empiriska studien	22
4. Analys	23
4.1 Gränsregionalt samarbete inom turism.....	23
4.2 Lokal förankring och sociokulturell sammanhållning.....	24
4.3 Politisk miljö	24
4.4 Finansiering	25
4.5 Geografiska avstånd och infrastruktur.....	25
4.6 Kommunikation mellan nationell, regional och lokal nivå	25
5. Slutsatser	27
5.1 Faktorer som kommer påverka framgången i ett turistiskt samarbete i SITE-regionen	27
5.2 Hinder och möjligheter för turistiska samarbeten i SITE-regionen	29
5.3 Är det motiverat att skapa en generell modell över vilka faktorer som påverkar framgången hos gränsöverskridande turistiska samarbeten?.....	31
Källförteckning	33
Bilaga 1.	36

1. Inledning

1.1 Introduktion och problembeskrivning

Gränsregioner och deras angränsande områden har länge fungerat som sevärdheter och turismdestinationer, men de fysiska gränserna mellan två länder anses ofta vara områden präglade av restriktioner och regler. I och med att omgivningarna och dess förutsättningar kommer att förändras kommer bland annat kultur, valuta och politisk situation i länderna ha en inverkan på turisten och kan komma att påverka turisternas val i frågan att korsa en nationell gräns eller inte.

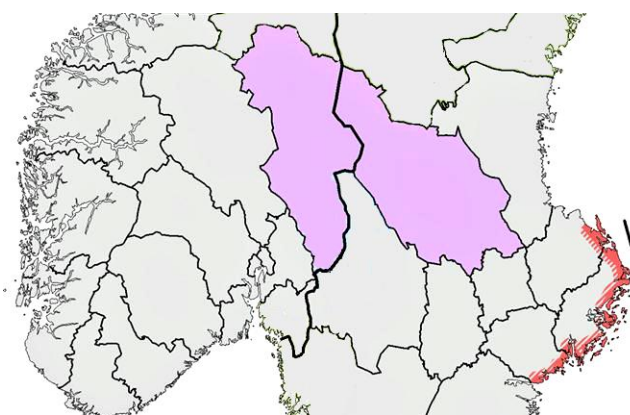
För turismnäringen kan gränser medföra både möjligheter och hinder hos ett samarbete som sträcker sig över nationsgränser (Timothy & Teye, 2004). Samverkan är i grunden en social företeelse som förutsätter interaktion och kommunikation mellan människor. Det är en komplex situation, men med en välfungerande samverkan går det att uppnå mål och visioner som inte går att uppnå på egen hand. Samarbeten har därför blivit ett verktyg att använda i turismregioner för att öka dess konkurrenskraft och skapa regional tillväxt (Lindberg, 2009). Ofta anses samarbeten bidra till positiva effekter för de inblandade, men det är ett flertal faktorer som kommer att påverka framgången i dessa samarbeten (Danermark, 2000). I gränsregionala områden är dessa faktorer om än mer komplicerade då samarbetet sträcker sig över nationsgränser.

I och med EU:s avlägsnande av gränsrestriktioner och uppmuntran till gränsöverskridande samarbeten har gränsregionala områden idag en möjlighet att utvecklas till funktionella regioner. Samarbeten som sträcker sig över gränser uppnås emellertid sällan i speciellt stor skala då öppna gränser och lättade policys till en viss del kan innebära att nationerna tappar viss självständighet, däremot skulle öppnare gränser sannolikt medföra att resandet mellan länderna ökade. Genom samarbeten och öppnare gränser kan turismföretagare lättare bedriva gränsöverskridande turism och besökaren kan enklare korsa gränser. Turism kan därmed vara en bidragande orsak till regional utveckling i gränsområden och kan ge upphov till en ökad omsättning i hela regionen, Genom att integrera turism med andra näringar skapas fler arbetstillfällen och därmed skapas tillväxt i gränsregioner (Bohlin & Elbe, 2011).

Samarbeten inom turismnäringen som sträcker sig över nationsgränser är dock inte alltid lätt att utveckla och vad som gör en region mer potentiell än en annan för att bedriva turistiska samarbeten är svårt att förutsäga (Prokkola, 2008). Hirvelä (2011) har sammanställt ett antal faktorer som utifrån Prokkola (2008), Hartmann (2006) och Berger (2000) påverkar framgången i ett gränsregionalt samarbete inom turism. Enligt Hirvelä (2011) kan politisk miljö, sociokulturell sammanhållning, lokal förankring, finansiering samt geografiska avstånd och infrastruktur inverka på hur gränsöverskridande samarbeten fortgår. I denna studie kommer modellen att testas för att undersöka om den även går att applicera på SITE-regionen.

Gränskommittén

Dalarna och Hedmark har länge arbetat för att öppna gränserna mellan Norge och Sverige och det har sedan tidigare arbetats fram olika samarbetsprogram, Gränskommittén är ett exempel. Gränskommittén är ett gränsöverskridande samarbetsorgan för regionala myndigheter, utvecklingsaktörer och kommuner i området för att främja regional utveckling och tillväxt i regionen. Samarbetet är ett nätverk mellan Region Dalarna¹, Hedmark Fylkeskommune², Länsstyrelsen Dalarna, Fylkesmannen³ i Hedmark och Regionrådet för Sör-Österdal. Genom utbyten av erfarenheter ska samarbetet öka regionens konkurrenskraft och stärka regionen till att bli en framgångsrik och innovativ gränsöverskridande region (HedmarkDalarna, 2013-05-07). Dalarna och Hedmark markeras i det lila fältet i figur 1. Kartan visar även gränsen mellan Sverige och Norge samt angränsande län.

Figur 1. Karta över Hedmark-Dalarnaregionen
Källa: Hedmark-dalarnakarta (2013-05-10)

Programmet har mellan 2008 och 2012 genomfört ett flertal projekt och har idag bland annat utvecklat en projektsatsning genom SITE Destination som arbetar med utveckling av regionen som sträcker sig mellan Sälen, Idre, Trysil och Engerdal. Vidare i denna studie kommer denna region att refereras som SITE-regionen.

SITE-Destination

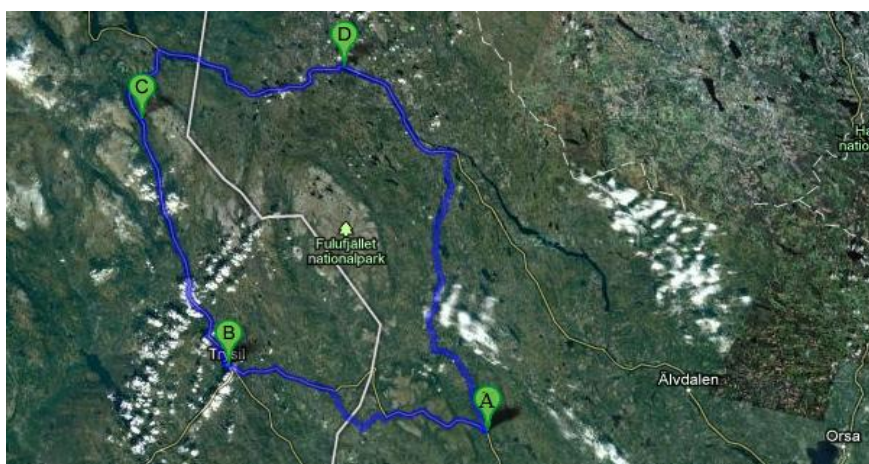
Gränskommunerna Malung-Sälen och Älvdalen i Sverige, samt Trysil och Engerdal i Norge har en politisk överenskommelse att tillsammans vidareutveckla regionen till en hållbar destination med året runt-turism som huvudnäring. Projektet pågår från 1 juli 2011 till 30 augusti 2014 och är delfinansierat av EU och den norska staten genom ett interreg-program⁴. Även Region Dalarna och Länsstyrelsen i Dalarna finansierar projektet (Interreg, 2013-05-19). Programmets huvudsyfte är att öka regionens konkurrenskraft genom att fokusera på hållbar utveckling av samhällsservice, infrastruktur och kompetensförsörjning (SITE, 2013-05-09).

1. Region Dalarna är ett kommunalförbund som samordnar och effektiviserar det regionala utvecklingsarbetet.
2. En fylkeskommun är en offentlig, folkstyrd myndighet.
3. En fylkesman är en norsk ämbetsman som utövar den högsta civila förvaltningsmyndigheten i länet.
4. Interreg är ett EU-program som syftar till att stimulera samarbetet mellan regioner i Europeiska Unionen.

1.2 Beskrivning av SITE-regionen

I Sverige har Malung-Sälen och Älvdalens kommuner, tillsammans med norska Trysil och Engerdals kommuner en överenskommelse att tillsammans vidareutveckla Sälen, Idre, Trysil och Engerdal till en hållbar turismdestination. Regionen innefattar idag tre stycken vintersportområden; Sälenfjällen, Trysilfjellet och Idrefjäll, som tillsammans med Engerdal disponerar över cirka sex miljoner gästnätter (Malung-Sälen, 2013-05-28). Figur 2 visar den sträcka som mellan punkterna bildar SITE:s utvecklingsområde som innefattas av dessa fyra kommuner. Kartan markerar orterna; Sälen, Idre, Trysil och Engerdal. Sträckan mellan dessa punkter bildar tillsammans cirka 29 mil.

Figur 2. Karta över SITE-Regionen

A: Sälen, B: Trysil, C: Engerdal, D: Idre

Källa: SITEkarta (2013-05-21)

Tillgänglighet

Transport via buss är det största kommunala alternativet i regionen. Det finns ett antal olika bussbolag på den norska sidan av gränsen och även ett flertal på den svenska sidan av gränsen. Däremot går det inte i de norra delarna av regionen att korsa gränsen via samma buss, utan det krävs att korsa gränsen via bil eller till fots för att kunna fortsätta med buss vidare på andra sidan gränsen (Busstransport, 2013-05-28).

I Trysil ligger den närmsta tågstationen cirka 7,5 mil bort, i Elverum. På svenska sidan är Mora det närmsta alternativet för tågtrafik i regionen, vilket är cirka 150 kilometer från Idre och 90 kilometer från Sälen (SJ, 2013-05-28).

Närmsta stora flygplats från regionen är Gardermoen som ligger cirka 170 kilometer från Trysil och cirka 210 kilometer från Sälenfjällen (Gardemoen, 2013-05-28). I regionen finns även Mora flygplats som ligger cirka 100 kilometer från Sälenfjällen och cirka 160 kilometer från Trysil (Moraflygplats, 2013-05-28). Det finns planer på att utveckla en internationell flygplats vid Rörbäcksnäs som ligger cirka åtta kilometer från Tandådalen i Sälenfjällen, cirka 42 kilometer från Trysil och 120 kilometer från Idre Fjäll och Engerdal (AirportSälen-Trysil, 2013-05-28).

1.3 Kommuner i SITE-regionen

Malung-Sälens kommun

Malung-Sälens kommun med cirka 10178 invånare 2012 är beläget i sydvästra Dalarna. I SITE:s upptagningsområde angränsar kommunen till både Trysil och Älvdalen kommun. Ofta anses kommunen vara ett av Sveriges bästa turistområden vilket till en viss del kan bero på att ett av nordens största skidområden ligger i kommunen, Sälenfjällen, med cirka två miljoner gästnätter per år. Kommunen präglas av natur- och kulturupplevelser och förutom Sälenfjällen finns det 18 stycken naturreservat i området (Salen, 2013-05-07).

Älvdalens kommun

Älvdalen kommun har cirka 7300 invånare, framförallt i orterna Älvdalen, Särna och Idre. Många besöker området för dess natur och Älvdalens kommun erbjuder 46 stycken naturreservat och nationalparker fördelat på 18 kvadratmil. Fjällen i området är till en stor del skyddad natur och innefattar bland annat nationalparken Fulufjället och Svealands högsta topp, Storvätteshogna 1204 m (Länsstyrelsen, 2013-05-27). Idre är en av Sveriges största vintersportorter med cirka 1,3 miljoner gästnätter. 38 kilometer norr om Idre, precis där Dalarna gränsar till Norge ligger Sveriges sydligaste fjällområde, Grövelsjöfjällen (Älvdalen, 2013-05-27).

Engerdals kommun

Engerdals kommun i Hedmarks län, Norge, har idag cirka 1 400 invånare. Området är mest känt för sin natur och sina skyddade naturområden. Kommunen har två stycken nationalparker och sex stycken naturreservat. Kommunen innefattar även 800 stycken sjöar och älvar som erbjuder besökare fiske året runt. I Engerdal finns Norges sydligaste renkötselområde. Inom SITE:s avgränsning angränsar Engerdal kommun till den svenska kommunen Älvdalen samt den norska kommunen Trysil (Engerdal, 2013-05-28).

Trysils kommun

Trysil kommun har cirka 6689 invånare. I SITE:s upptagningsområde angränsar Trysil kommun till Engerdal och Malung/Sälen. Framförallt är kommunen känd för Trysilfjellet, som räknas till en av Norges största skiddestinationer, med cirka 1,3 miljoner gästnätter. Sju stycken naturreservat finns i kommunen (Trysil, 2013-05-28).

1.4 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka vilka faktorer som påverkar turistiska samarbeten i gränsregioner, detta genom att studera SITE-regionen. Syftet är även att testa en modell av Hirvelä (2011) som visar vilka faktorer som kan påverka framgången i turistiska samarbeten i SITE-regionen. De huvudsakliga frågeställningarna är:

1. Vilka hinder och möjligheter finns för att upprätta turistiska samarbeten i SITE-regionen?
2. Är det motiverat att skapa ett turistiskt samarbete, Isåfall vilken/vilka?
3. Är det motiverat att skapa en generell modell över vilka faktorer som påverkar framgången hos gränsöverskridande turistiska samarbeten?

1.5 Avgränsningar

Hedmark och Dalarna är två län som totalt innefattar 37 kommuner. Med den insikten är det av intresse att redan innan undersökningen avgränsa ett geografiskt område. Utifrån samarbetsprojektet SITE:s upptagningsområde fokuserar denna studie på fjällregionen som innefattar de svenska kommunerna Malung-Sälen och Älvdalen, samt Trysil och Engerdal i Norge.

Studien utgår från ett regionalt perspektiv med fokus på intresset för turistiska samarbeten som sträcker sig över gränsen. Det innebär också att studien är från ett producentperspektiv och därför har besökarens åsikter inte undersökts. Lokala turistföretag har inte heller undersökts i denna studie, vilket bör uppmärksammas. Vikt läggs istället vid verksamheter som länsstyrelser, turistbyråer och destinationsbolag som arbetar för att utveckla turismen i regionen. De organisationer som har deltagit i studien har kunskap om turismutvecklingen och den regionala tillväxten i regionen och kan därför ses som relevanta att kontakta för denna undersökning.

1.6 Metod

Denna studie är uppbyggd utifrån ett hermeneutiskt förhållningssätt, där undersökningen grundas på respondenters kunskaper och uppfattningar av ett visst fenomen eller en viss situation (Starrin & Svensson, 1994). Genom att använda ett hermeneutiskt förhållningssätt och kvalitativa metoder går det att bearbeta och tolka den information som insamlats till denna undersökning (Thurén, 2000). Nackdelen med denna metod är enligt Thurén (2000) att studien kan bli subjektiv, vilket innebär att studien kan bli vinklad utifrån partiska perspektiv och kan resultera i en begränsad generaliserbarhet. Att denna metod ändå brukas i denna studie beror på att fokus lagts på att tolka och försöka förstå innebörden av det data som erhållits.

De teoretiska utgångspunkterna är skrivna utifrån sekundärdata där kurslitteratur och vetenskapliga artiklar utgör en viktig grund. De teorier som framkommer i denna studie utgår från forskning om gränsöverskridande samarbeten, regional utveckling, tillgänglighet, regionalpolitik och destinationsutveckling. Det är dock viktigt att vara uppmärksam på, och vara införstådd i, att sekundärdata inte alltid är relevant och aktuell till ett visst syfte. Kvalitativ sekundärdata är också öppen för tolkningar och kan därmed användas olika och bli vinklad utifrån författarens perspektiv. Till denna studie har enbart kvalitativa metoder använts men det kan vara en fördel att använda sig av olika alternativ av metoder för datainsamling, detta för att öka tillförlitligheten i studien (Starrin & Svensson, 1994). I och med att det har gjorts relativt få studier inom ämnet är dock mängden tidigare forskning begränsad. Den forskning som används är ändå av relevant beskaffenhet och har hög tillförlitlighet, då dessa är vetenskapligt granskade.

Det empiriska avsnittet i denna studie bygger på kvalitativa undersökningsmetoder vilka uttrycker sig genom intervjuer. Genom att främst använda kvalitativa metoder i studien erhålls en djupare förståelse för fenomenet ”gränsöverskridande turism”. Till denna undersökning har intervjufrågorna formulerats som semistrukturerade, vilket medför att det finns möjlighet att ställa följdfrågor under tiden som intervjun pågår. I och med att det i hög grad går att föra en öppen diskussion innebär det dock att det går att avledas från ämnet (Starrin & Svensson). Med den insikten redan innan intervjutillfället kunde detta undvikas i största mån. Intervjufrågorna mejlades till respondenterna i god tid innan intervjutillfället för att de skulle få möjlighet att förbereda sig. Frågorna utgick från, och behandlade frågan om, turistiska samarbeten i gränsregioner.

Denna rapport utgår enbart från ett antal regionala verksamheter i kommunerna Malung-Sälen, Trysil, Engerdal och Idre. Fler respondenter i respektive kommun hade gett undersökningen högre validitet, men på grund av viss tidsbegränsning fokuserades intervjuerna till regional nivå. Det är viktigt att ha i åtanke att andra slutsatser hade kunnat framkomma om rapporten även utgått från andra verksamheter på destinationen, förslagsvis på både lokalnivå och detaljnivå. Respondenterna i denna studie talar utifrån sin syn på situationen och utifrån deras kunskaper och tolkningar.

Intervjuer

Till den empiriska delen i denna studie har sex semistrukturerade intervjuer genomförts. Respondenterna är väl insatta i turismfrågan i SITE-regionen och är därför mycket betydelsefulla att kontakta för denna studie. Det var även aktuellt i denna studie att innefatta åsikter och tankar från ett flertal skilda aktörer för att erhålla ett ändamålsenligt resultat. Valet av respondenter till denna studie utgick från ett selektivt urval. Det innebär att respondenterna till denna studie valdes ut på grund av att de är väl insatta i gränsöverskridande samarbeten och turism i SITE-regionen.

Fyra intervjuer genomfördes över telefon där dialogen med respondenterna gjorde det möjligt ställa följdfrågor, men gav också en möjlighet att hjälpa respondenten vid oklarheter. De intervjuer som genomfördes över telefon tog cirka 30 till 45 minuter att genomföra. Två av respondenterna svarade på intervjufrågorna via mejl, vilket underlättade för respondenterna i fråga. Genom att skicka ut frågorna går det inte i samma utsträckning som i telefonintervjuer att skapa en dialog, eller hjälpa till vid oklarheter. Antal personer som intervjuats kan påverka validiteten i studien. Fler respondenter hade inneburit större generaliserbarhet och därmed ökad validitet (Starrin & Svensson, 1996). Däremot fanns det en önskan att få kontakt med turismansvariga i alla de fyra kommunerna som studien utgår från, vilket till denna studie inte var möjligt. Vissa respondenter har även avböjt att svara på alla frågor, vilket påverkar den empiriska delen i studien. Detta på grund av att vissa frågor inte tillhörde respondentens kunskapsområde.

Informanter

Intervjuer genomfördes både med Anna Karlsson, praktikant och Anna Matsson, hållbarhetsstrateg på SITE Destination. SITE Destination är ett interreg-program som omfattar området Sälen, Idre, Trysil och Engerdal. Anna Karlsson arbetar med paketlösningar för området Engerdal och norra Älvdalen (SITE, 2013-15-18). Cathrine Fodstad, projektresurs på Scandinavian Heartland intervjuades. Scandinavian Heartland är ett samarbetsprojekt som omfattar sju stycken kommuner i Nord-Hedmark och Sør-Trøndelag, Norge, samt fyra stycken kommuner i de norra delarna av Dalarna i Sverige (Scandheart, 2013-05-24).

Även Jakob Ebner, projektledare på Länsstyrelsen Dalarna svarade på frågor. Jakob Ebner arbetar också som projektledare i projektet Scandinavian Heartland (Länsstyrelsen, 2013-05-27). Mia Faldmo, daglig ledare på Destinasjon Femund Engerdal intervjuades. Destinasjon Femund Engerdal är ett destinationskontor och turistinformation för regionen Femund-Engerdal (FemundEngerdal, 2013-05-24). En intervju genomfördes med Nathalie Jakoby som arbetar som turistbyråassistent på Visit Idre. Visit Idre är en portal för de besökare som vill besöka Älvdalens kommun (VisitIdre, 2013-05-24).

1.7 Disposition

I nästkommande avsnitt beskrivs de teoretiska utgångspunkternas olika begrepp, såsom region, destination och tillgänglighet. Efter dessa begrepp diskuteras sambandet mellan regional utveckling och turism. Därefter följer en beskrivning av en modell utvecklad av Hirvelä (2011). Modellen används som utgångspunkt för att undersöka om den går att applicera på SITE-regionen, gör modellen inte det kopplas det in i diskussionen för att testa om den kan modifieras eller rent av förkastas. Avslutningsvis tar teoriavsnittet upp samband mellan samarbeten och turism och vilka faktorer som kan hämma gränsöverskridande samarbeten.

I resultatdelen presenteras det material som framkommit via den undersökning som genomförts. De frågor som behandlas berör hinder och möjligheter för att bedriva turism över gränser och gränsöverskridande samarbeten för turismutveckling. Teoridelen och resultatdelen resulterar sedan i en analys där dessa två delar sammankopplas.

I det avslutande avsnittet diskuteras vilka hinder och möjligheter det finns för att bedriva gränsöverskridande samarbeten kring turism i SITE-regionen. Den modell som är genomgående för hela studien diskuteras vidare för att se huruvida den överensstämmer med situationen för gränsöverskridande samverkan i SITE-regionen. Därefter kommer en tabell att sammanställa de möjligheter och framtida hinder som finns för turismutvecklingen i gränsregionen. Avslutningsvis diskuteras vilka förutsättningar regionen har för att bedriva samarbeten inom turism och om det går att arbeta fram en generell modell för liknande gränsöverskridande samarbeten.

2. Teoretiska utgångspunkter

2.1 Turism i det geografiska rummet

Destinationsbegreppet

Enligt Bohlin (2000) har förändringar i människans sysselsättning förändrats under ett antal år och i områden där industrier och andra verksamheter inom offentlig sektor varit övergripande har dessa genom förflyttning till större städer påverkat människans möjligheter till att leva och bo i perifera områden. Denna förändring har medfört att fler väljer att arbeta inom tjänstesektorn, där turism blivit ett allt viktigare verksamhetsområde. Vad som gör ett område till en turismregion eller destination kan enligt Bohlin och Elbe (2011) skilja sig åt till en viss del, men gemensamt är att en destination kan definieras utifrån storlek och geografiska områden. Det finns tre olika kategorier av destinationer; punkt-, plats- och områdesdestinationer. En punktdestination kan vara en specifik attraktion som exempelvis en nöjespark. Platsdestinationen kan istället vara en stad. Den sista kategorin av destinationen är ett större område som kan innefatta både punkt- och platsdestinationer, Dalarna är ett exempel. Inom detta geografiska område går det att besöka ett flertal attraktioner under en och samma vistelse som exempelvis Sälenfjällen och Grövelsjön. Vad som gör en destination till en destination kan dock skilja sig från besökare till besökare beroende på vilket ändamål personen i fråga har för att besöka en viss plats (Hartmann, 2006). Aktörer i området har ofta en tydligare bild än besökaren på vad som gör området till en turismdestination. Ofta sammanfaller området inom administrativa gränser, gränser som kan finnas på olika nivåer som till exempel lokala, regionala, nationella eller transnationella sådana. Det kan exempelvis vara kommungränser eller nationsgränser (Bohlin & Elbe, 2011).

Regionsbegreppet

Regionsbegreppet kan definieras på ett flertal olika sätt men kan enkelt sägas vara en del på jordens yta. En region kan även beskrivas som en social och politisk konstruktion vilka enligt Timothy och Teye (2004) kan påverka samhällets utveckling, både lokalt och regionalt. Genom att titta närmre på vad som skiljer regioner åt går det enligt Timothy (2001) att dela in dessa i fyra grupper: funktionella regioner, ekonomiska regioner, administrativa regioner och sociokulturella regioner. Den funktionella regionen är en samling av geografiska enheter som alla är förenade kring ett ömsesidigt intresse, ofta genom ett enhetligt landskap som exempelvis fjällkedjor och älvar. Det är ofta ett område som kan innefatta invånare, deras arbetsplatser, bostäder samt handel och service och kan skapa mer funktionella transportmöjligheter eller för att er hålla informationsutbyten. Den funktionella regionen är ovanlig, men inte omöjlig. Den andra grupperingen tillhör regioner som kan fungera som ekonomiska enheter. Administrativa regioner har som syfte att underlätta utvecklingen av det statliga styret i

landet. Sista kategorin av regioner omfattar dessa som har skapats med hjälp av språkliga eller sociokulturella likheter.

Tillgänglighetsbegreppet

I gränsregioner och andra perifera områden har den geografiska rörligheten ökat människans rörelse i rummet och tillgänglighet och infrastruktur har blivit en fråga om tillväxt eller inte (Frändberg et al. 2005). Även om gränsländer ofta har mer eller mindre överlappande eller parallella infrastrukturer och transportersystem kan skillnader i prioritering av infrastrukturella frågor mellan nationer utgöra ett hinder för både turister och turistföretagare (Timothy, 2001). Tillgängligheten till gränsområden förbättras när regeringar samarbetar om infrastruktur och framförallt vid gemensamma intressen som exempelvis turism (Timothy & Teye, 2004).

Rörelsemönster som korsar gränser innebär dock oftast ett flertal restriktioner, både för turisterna i fråga men också näringen. Lättade policys för exempelvis pass, visum, valuta och tullkontroller skulle sannolikt medföra att resandet mellan länder ökar, vilket kan vara en grund till tillväxt och regional utveckling långsiktigt (Timothy & Teye, 2004). Dock uppnås sällan denna gemensamma målsättning i speciellt stor skala då lättade gränsrestriktioner kommer att påverka ländernas självständighet. Likväl som lättade policys för öppnare gränser kan innebära en tillväxt i gränsregioner kan detta medföra viss oönskad effekt, som flöden av varor och tjänster som inte är tillåtna. Rörlighet har dock blivit en allt viktigare del för att bedriva turism och god tillgänglighet anses på många platser vara en självklarhet. Tillgänglighet och mobilitet är dock ofta en fråga om personlig känsla och vad som anses vara otillgängligt för en person kan istället uppfattas som tillgängligt för en annan (Frändberg et al. 2005).

Med det resande som idag mer eller mindre tillhör människans vardag har dock kravet på god tillgänglighet ökat och i och med en utveckling av kommunikationsteknik har allt fler tillgång till bil, flyg, och telefoner och samhället har under tid utvecklat en kultur som innebär att människan blivit allt mer platsberoende. Allt mer resurser, både tid och pengar läggs därför på investeringar i infrastruktur för att öka tillgängligheten med utvecklingen av olika lösningar har människan ökat sin utbredning på jordens yta och sina möjligheter att nå andra platser (Frändberg et al. 2005).

2.2 Tillväxt och regional utveckling

Enligt Bohlin (2011) har turism blivit ett verktyg att använda för att skapa regional utveckling i regioner som drabbats av nedläggningar av industrier och andra verksamheter. Genom att tillämpa turism som en näring kan gränsregioner och andra perifera områden ändå skapa ekonomisk tillväxt. För att utveckla turismen vid gränsregioner är en förutsättning gemensamma intressen och att visioner och strategier överensstämmer med varandras. Regional turismplanering kan nämligen skilja sig åt mellan länder och det finns en möjlighet att både ”bottom-up strategier” och ”top-down strategier” används i de länder som angränsar med varandra. Bottom-up strategier

innebär att initiativet kommer från näringen. Top-down strategierna betyder istället att initiativet kommer från myndigheter och högt politiska administrationer. Enligt Prokkola (2008) bör initiativet komma från den lokala näringen för att turismutvecklingen i en region ska vara långsiktigt hållbar, detta då samarbetet inte blir beroende av beslut på nationell nivå.

Gränsöverskridande program och finansiering

Turismutveckling i gränsregioner har länge haft ett visst motstånd. Wachowiak (2006) pekar dock på att genom avlägsnandet av gränsrestriktioner och EU:s stöd för gränsregionala samarbeten har turism i gränsregioner istället blivit en fråga om regional tillväxt. Skapandet av turismregioner över nationsgränserna kan vara en bidragande orsak till integration och ekonomisk och socialt hållbar utveckling och kan innebära en ökning av den territoriella sammanhållningen mellan länderna (Prokkola, 2008). Detta kan då ske med bland annat stöd från EU.

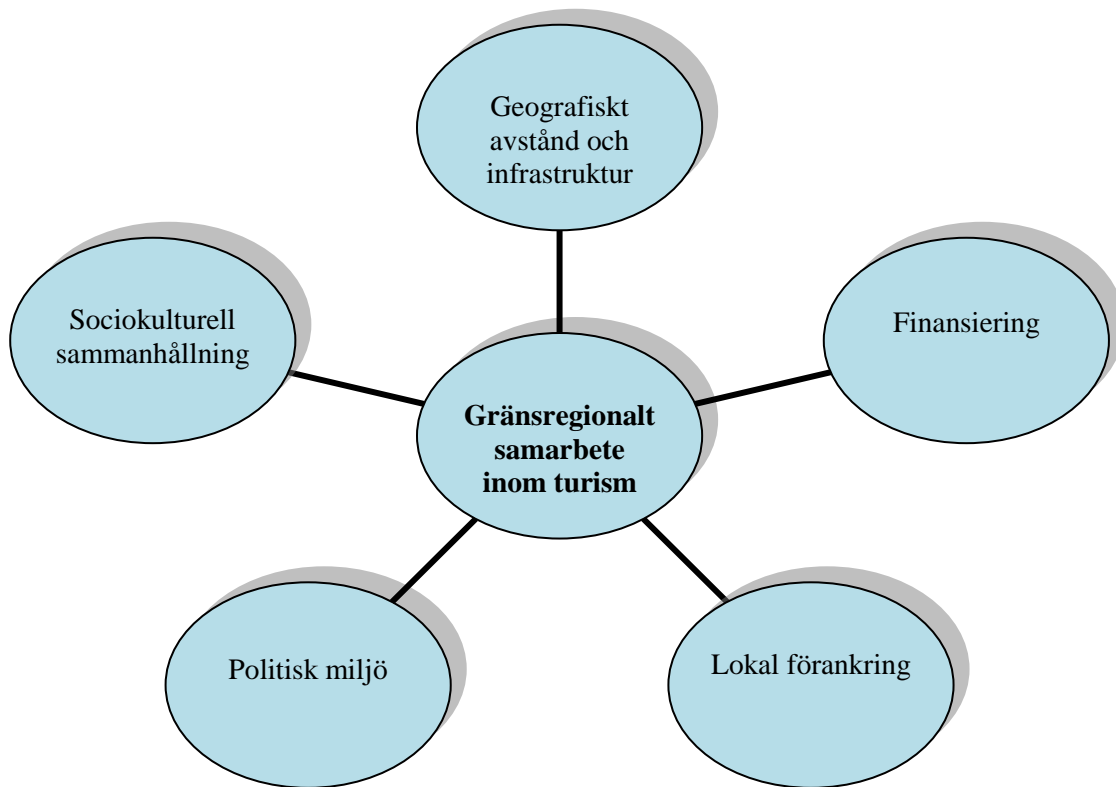
EU-programmet Interreg Sverige-Norge har som ändamål att stärka samarbeten över gränser inom EU. Huvudsyftet är att bidra till gränsregionala samarbeten och därmed stärka regionens attraktivitet och konkurrenskraft. Genom samarbeten ska gränshinder avlägsnas och därmed är önskan att gränsområden ska få tillväxt och regional utveckling. För att en region ska bli långsiktigt hållbar behövs en stabil tillväxt och för en region är det viktigt att inkomster stannar kvar inom den lokala ekonomin och att läckage till andra regioner och länder undviks. Den huvudsakliga anledningen till turism är enligt Bohlin och Elbe (2011) ökad omsättning lokalt för att detta sedan ska kunna öka sysselsättning, skatteintäkter och slutligen nå en näring som är långsiktigt hållbar. Vilken omsättning en region kan tillgodogöra beror alltså på hur mycket inkomster som stannar kvar i regionen. Mindre ekonomiska läckage är en förutsättning för tillväxt i perifera områden och enligt Bohlin (2011) är förhoppningen i perifera områden ofta att använda lokala produkter och tjänster. Därför är en fråga om export och import en extra viktig fråga för turism i gränsregioner. En viktig förutsättning för ekonomiska förbindelser är nämligen att nationer kan öka sin handel för import och export och genom att öppna upp gränser och andra handelshinder kan exempelvis turismprodukter och aktiviteter lättare cirkulera inom gränsregionen. Genom att studera besökarens totala konsumtion i hela regionen går det att titta på resultatet av regional utveckling, men i och med att turism innefattar ett flertal verksamhetsområden är det dock inte helt lätt att utläsa vad som egentligen utgörs av turism. Turismens omfattning räknas många gånger genom BNP och genom att mäta dess andel i bruttonationalinkomst hamnar turismnäringen under ett antal olika kategorier och branscher. För att enklare räkna dess omsättning undersöks även antalet gästnätter vilket ger en bild av både turisternas rörelsemönster men också antal (Bohlin & Elbe, 2011).

2.3 Gränsregionala samarbeten inom turism

Trots att turism i gränsregioner haft visst motstånd har gränsregioner och deras närliggande områden länge fungerat som sevärdheter och viktiga turismdestinationer. Enligt Timothy och Teye (2004) fungerar emellertid gränser som en barriär mellan två länder och har framförallt fyra stycken huvudsyften;

- Markera de fysiska gränserna för styrning
- Medla flöden av varor och tjänster
- Militärt försvar
- Övervaka flöden av människor

De fysiska gränserna markerar vilken styrning som kommer att föreligga i området och detta genom att också markera nya politiska miljöer och militärt försvar för nationen. Gränser fungerar också som en port till övriga länder och kan övervaka rörelsen och flödet av människor som passerar in och ut landet men även flödet av varor av tjänster så som frågan om export och import. På grund av dessa funktioner kan gränser mellan länder enligt Timothy och Teye (2004) uppfattas som något besvärligt för turister och något som kan kännas både obekvämt och tidskrävande att passera. När dessa gränsregioner väl passeras fungerar de ofta som en transit till en annan destination, vilket gör att gränsregioner förefaller att bli svårutvecklade långsiktigt. Då gränser ofta är något som förknippas med restriktioner kan det enligt Timothy och Teye (2004) påverka turisternas val i frågan att korsa en internationell gräns eller inte. Genom att korsa en gräns kommer förändringar att ske för turisten i fråga om exempelvis kultur, mat, språk, valuta och politisk miljö och något som är lagenligt på ena sidan gränsen kan genast se annorlunda ut på andra sidan gränsen. I dessa områden går det genom samarbeten att minska liknande påfrestande situationer som kommer att påverka besökarens vistelse i regionen. Vad som gör en gränsregion mer potentiell än en annan för att bedriva samarbeten i turism är dock svårt att fastställa. I figur 3 på nästa sida, uppmärksammas de faktorer som enligt Hirvelä (2011) kommer att påverka framgången i ett gränsregionalt samarbete inom turism.

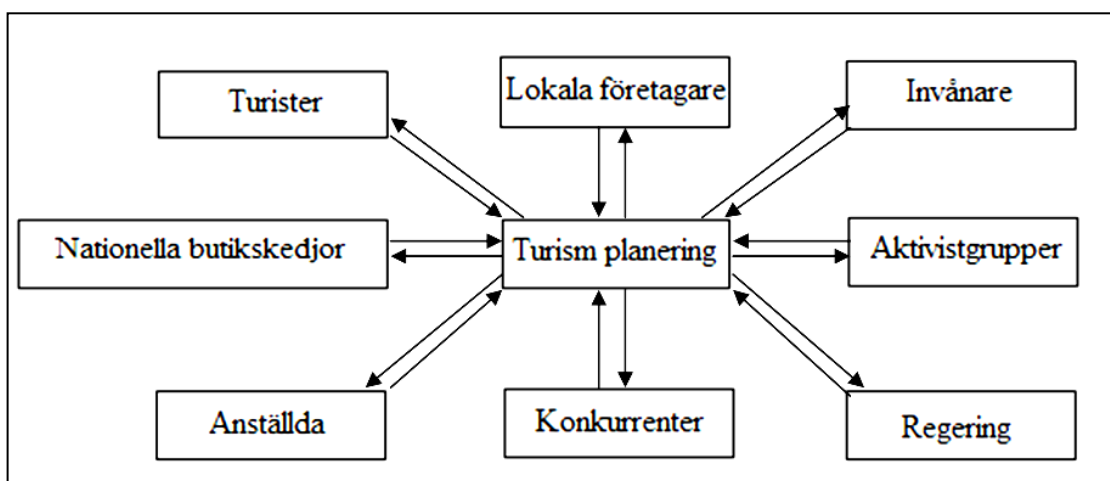
Figur 3. Faktorer som påverkar framgången i ett gränsregionalt samarbete inom turism. Källa: Hirvelä (2011). Baserat på Prokkola (2008), Hartmann (2006) och Berger (2000)

För att utveckla turism i gränsregioner har samarbeten mellan både offentliga och privata aktörer utvecklats under tid. Längre har gränsöverskridande samarbeten förknippats mer eller mindre med regionalpolitik och ansvaret har legat på nationell nivå, men med utvecklingen av turism har ansvaret i denna typ av partnerskap alltmer övergått till regionala och lokala nivåer (Timothy och Teye, 2004).

Samarbeten finns i ett flertal olika formationer och liknande de samarbeten som finns mellan Hedmark och Dalarna, finns gränskommittéer vid ett flertal områden som gränsar till andra länder, bland annat i Öresundsregionen och gränsområdet mellan Haparanda och Finland. Dessa samarbetar för att stärka utveckling i regionen och därmed öka möjligheterna att bo och arbeta i gränsområden (Länsstyrelsen, 2013-05-18).

Enligt Bramwell (2002) har samarbeten och partnerskap inom turism blivit allt vanligare. Begreppet partnerskap är en formell process för regelbunden växelverkan mellan parterna, allt för att skapa regler och syften för att hantera gemensamma frågor. Genom att använda sig av samarbeten går det att föra samman aktörer inom den offentliga och privata sektorn i syfte att diskutera och därmed kunna ta beslut om hur turismen ska förvaltas och utvecklas. Figur 4 visar de aktörer som enligt Doppelfeld (2006) bör innefattas i ett sådant samarbete. Genom att tillämpa en strategi som

anpassas efter alla intressenter kan det vara lättare att uppnå en tydlig vision och utifrån detta skapa en gemensam och konkurrenskraftig region.

Figur 4. Modellen uppvisar vilka aktörer som bör innefattas i planering och förvaltning för turism i ett gränsregionalt område. Källa: Doppelfeld(2006)

Enligt Bramwell & Lane (2011) är en tydlig trend inom turismsektorn vikten av sociala samspel, där aktörer delar kunskap och idéer och därmed skapar verktyg för innovation och utveckling. Vid de tillfällen där flera gränser korsas finns ofta olika förordningar för planering och istället för att varje enskild kommun, län eller nation ska arbeta med turismfrågan i en gränsregion från skilda riktningar går det genom samarbeten mellan dessa att istället förstärka bilden av en gemensam region. Däremot är det inte helt enkelt att skapa och planera turism som sträcker sig över landsgränser, då turismens styrning ofta sker på olika nivåer, nivåer som kan vara gränsöverskridande, nationella, regionala eller lokala (Timothy, 2001).

Styrningen på en turismdestination förändras ofta på grund av förändrade politiska situationer och därför är det viktigt att redan tidigt i utvecklingsprocessen bygga upp gemensamma strategier och planeringsåtgärder mellan både lokala och regionala verksamheter. Det behövs redan tidigt i planeringen strategier och visioner som visar hur turismen kan bidra till att bygga upp en innovativ region med en stark identitet. I de områden där utvecklingen av turismnäringen är mer eller mindre kopplad till övergripande regionalpolitik kan gränser vara en orsak till politiska slitningar, när regler och förordningar skiljs åt. Å andra sidan kan gränsöverskridande samarbeten överbygga tidigare konkurrans och istället skapa en hållbar utveckling av turismen så att hela gränsregionen gynnas av den tillväxt turism kan skapa (Bramwell & Lane, 2011).

Det är dock inte bara myndigheter och politiska verksamheter som bör tas i beaktning för att kunna planera och samarbeta över nationella gränser. Inom den privata sektorn är många egenföretagare och verksamheter enligt Haukeland (2010) kritiska till just de begränsningar som vissa typer av ledningssystem kan innebära. Brister i kompetens inom området turismutveckling kan medföra att en politisk styrning snarare begränsar

utvecklingsmöjligheter för turism än att utveckla dessa och utan kommunikation skapas inte pålitliga relationer mellan varandra i tillräckligt hög grad för en långsiktig utveckling.

Ett av de viktigaste fragmenten för att från grunden bygga upp samarbeten är genom gemensamma intressen. Går det att bygga upp intresset från lokala intressenter är det lättare att därefter skapa en gemensam vision. Utan ett intresse hos lokalbefolkningen och de lokala entreprenörerna blir ett samarbete svårare att utföra då dessa trots allt utgör grunden i näringen. Haukeland (2010) anser också att det är angeläget att innefatta alla typer av verksamheter redan i planeringsprocessen. Med den kunskap många små, privata företagare har bör alla företagare ses som en värdefull tillgång i planering och förvaltning av turism i gränsregioner. Då turismpolitik ofta är mycket resultatbenäget, komplext och svårt att förstå, har det enligt Beaumonta & Dredgeb (2010) visat sig att samarbete stärks och ger möjligheter till tillväxt när det finns gemensamma intressen i en region.

2.4 Faktorer som försvårar samarbeten

Att bygga upp en gemensam region är inte helt enkelt och för att förstå vikten av gemensamma strategier går det att se till vilka intressekonflikter som kan uppstå och faktorer som kan förhindra gränsöverskridande samarbeten. Enligt Lindberg (2009) framhävs ofta olikheter och intresseskillnader bland deltagande verksamheter inom regionen, men också den bundenhet olika aktörer och verksamheter har mellan varandra. Stora olikheter inom sociokulturell sammanhållning där exempelvis ekonomi, kultur, och politik skiljer sig mellan länderna hindrar ofta partnerskap. När ett samarbete sker mellan enheter där liknande kulturer, värderingar, och politiska åsikter existerar finns också därför en bättre möjlighet att lyckas (Timothy och Teye, 2004).

På lokal nivå kan hinder istället uppstå när detta sker mellan olika typer av aktörer och verksamheter. Yrkesgrupper har olika prestige och makt och dess status kan vara en avgörande faktor till hur samverkansarbetet fortgår. Desto större skillnader det finns i dess status, desto större är sannolikheten att problem i samverkan uppstår och att synsätten kring en vision kan skilja sig åt (Lindberg, 2009). Maktrelationer är ett genomgående inslag i samhället och de kan enligt Bramwell (2002) innebära att mindre inflytelserika grupper lätt kan marginaliseras. Dominerande parter kan ha ett oproportionerligt inflytande på vilka aktörer som deltar i planering och uppföljning och därmed kan kunskap och innovation gå förlorad. Det finns till exempel anmärkningsvärda hinder för att kunna involvera alla berörda parter i partnerskap och säkerställa att deras åsikter blir hörda och anses lika. Danermark (2000) menar också att desto mindre politisk styrning, desto större frihetsgrad finns de för de inblandade. Lagar och regler kommer till att ange var ansvaret ska ligga och vilka organisationer som ansvarar för vad, vilket innebär att människor med olika grad av ansvar träffas vilket kan innebära att deltagarna har olika syften med samverkansprocessen, då all samverkan inte är självvald och bygger på att deltagarna kan dra nytta av varandra och tillsammans

uppnå gemensamma mål. Samverkan mellan olika aktörer kan snarare vara en grund till konflikter och slitningar som måste överbyggas för att interaktionen ska fungera (Lindberg, 2009).

Ett argument för samverkan är ofta att det är kostnadseffektivt, men även samarbeten är en fråga om finansiering (Danermark, 2000). Många satsningar för samarbeten finansieras med ekonomiska stöd från andra organisationer och myndigheter och är ofta under tidsbegränsade projekt. Detta medför att samarbeten har en tendens till att inte fortsätta efter projektets slut då finansiering saknas. Strikt finansiering och tidsbegränsade projekt kan också resultera i att dessa inte riktigt hinner etablera sig eller ge ett önskat resultat. I den offentliga sektorn har den ekonomiska medvetenheten medfört att organisationer fokuserar allt mer på kostnader. I sammanhang där samverkan är en viktig del kan detta leda till att en organisation döljer eller förminskar sina verkliga syften, för att kunna spara pengar eller för att skjuta över kostnaderna på en annan organisation (Lindberg, 2009). Vidare menar Lindberg (2009) att förhoppningarna är att samarbeten inte är en bidragande orsak till att en viss process stannar upp och tar längre tid än vanligt eller inte blir av överhuvudtaget utan att det istället ska resultera i en stark och konkurrenskraftig region.

3. Empirisk studie

3.1 Drivkrafter för samarbeten över den svensk-norska gränsen

Projektresursen på Scandinavian Heartland menar att i och med det intresse som finns för Skandinavien som besöksmål har också intresset för att besöka fler än ett land under sin vistelse ökat. Destinationer som exempelvis Nordkap, de norska fjordarna och Skandinavien blir därför i sin helhet starkare internationella resmål än varje land för sig. I och med att gränsregionala områden delar en historia kan gränsöverskridande turistiska samarbeten öka dimensionen av historier och kulturer och därmed kan även gränsregionala områden bli en turismdestination i sig. Projektledaren på Länsstyrelsen Dalarna menar att de nya turisterna kommer från hela världen och är därför inte bekanta med mindre regioner som exempelvis Dalarna. Han menar istället att dessa turister reser till Skandinavien som helhet och därför kan en gemensam region bidra till en stark position på marknaden.

Den dagliga ledaren på Destinasjon Femund Engerdal och turistbyråassistenten på Visit Idre påpekar att gränsregioner är ett komplext område och att de som bor i dessa regioner och har turism som huvudsysselsättning kan med hjälp av gränsen mellan länderna skapa mer exklusiva och attraktiva paketslösningar. Projektresursen på Scandinavian Heartland menar vidare att skillnader i valutan gör att samarbeten mellan Norge och Sverige ger området en ekonomisk balans, och vid besök i Norge där några dagar i Sverige inkluderas, kommer kostnaden för att besöka Norge minska avsevärt.

Hållbarhetsstrategen på SITE Destination och praktikanten på SITE Destination menar också att genom att integrera både nationella, regionala och lokala verksamheter i SITE-regionen med varandra ytterligare kommer hela regionens attraktionskraft att öka.

3.2 Övergripande ansvar för turistiska samarbeten

Projektresursen på Scandinavian Heartland och projektledaren på Länsstyrelsen Dalarna ser att ett flertal verksamheter bör ha det övergripande ansvaret för samarbeten. Destinationsbolag, externa agenter och turoperatörer bör vara ansvarig för marknadsföring. Turismnäringen i sig behöver stötta i form av olika projekt från den offentliga sektorn för att kunna leverera bra produkter.

Projektresursen på Scandinavian Heartland framhåller att destinationsbolagen är den verksamhet som ofta styr det mesta inom turism i vissa regioner och att dessa kan marknadsföra sin destination, men att destinationsbolagen inte alltid har kunskapen om produktutveckling och paketering. Hållbarhetsstrategen på SITE Destination, den dagliga ledaren på Destinasjon Femund Engerdal och praktikanten på SITE Destination menar alla att det finns blandade åsikter kring vem som har det övergripande ansvaret. Skapandet av projekt kan hjälpa att förstärka kommunernas kunskaper och kan fungera

som en dörröppnare för samarbeten på lokal nivå. Turistbyråassistenten på Visit Idre menar att regionalt bör turistbyråerna ha det övergripande ansvaret, och hon beskriver vidare att turistbyråerna håller på att förändras för att kunna ta mer ansvar i turismfrågan.

3.3 Finansiering av turistiska samarbeten

Turismprojekt i regionen finansieras av olika EU-program, kommuner och privata aktörer. Projektledaren på Länsstyrelsen Dalarna berättar att samarbeten idag framförallt kommer från strukturfonderna som finansierar större utvecklingssatsningar inom turism, såsom klusterutveckling och större infrastruktursatsningar. Finansieringen kommer alltså utifrån olika projekt som exempelvis olika Interreg-program, men också från vissa kommunala och privata medel. Intresset att utveckla gränsregional samverkan har varit relativt liten så här långt och projektledaren på Länsstyrelsen Dalarna menar att ekonomiskt stöd från Interreg-program är ett av de viktigaste verktygen för liknande insatser längre fram.

Turistbyråassistenten på Visit Idre säger att turistbyråer kan finansiera samarbeten med resurser, som personal, kompetens och tid och att dessa kan fungera som en säljkanal utåt. Den dagliga ledaren på Destinasjon Femund Engerdal säger att mycket av finansieringen av dessa projekt från olika EU-stöd, och att dessa ekonomiska program kan vara mycket bra för att driva mer självgående projekt i framtiden.

3.4 Lokal förankring och sociokulturell sammanhållning

Stödet att arbeta gränsregionalt upplevs enligt projektresursen på Scandinavian Heartland och den dagliga ledaren på Destinasjon Femund Engerdal som god från och mellan de lokala entreprenörerna. Det finns redan idag ett flertal olika gränsregionala självgående nätverk som samarbetar tätt. Däremot är det svårare att erhålla en dialog mellan destinationsbolagen och myndigheter.

Projektledaren på Länsstyrelsen Dalarna menar att kontakten och samarbeten mellan verksamma destinationsbolag är bra och att de samarbeten som idag har etablerats har gått via lokala organisationer. Däremot har samarbeten mellan dessa precis påbörjats och förankringen måste befästas ytterligare. Han fortsätter med att påpeka att det finns en del att arbeta med i den lokala förankringen, då de som bor och arbetar i regionen är väldigt olika och prioriterar olika även om alla har en gemensam historia och liknande förutsättningar.

SITE Destinations praktikant arbetar med gränsöverskridande paketeringar för turismprodukter och menar att den lokala förankringen skiljer sig avsevärt. I och med att de aktörer som visat intresse för de samarbeten som finns idag själv kontaktat de olika destinationsbolagen är det svårt att utvärdera hur stor den lokala förankringen faktiskt är. Hon upplever också att det pratas mer i Norge angående samarbeten och att den lokala förankringen till en viss del känns starkare där än i Sverige. Även turistbyråassistenten

på Visit Idre menar att den lokala förankringen är blandad och medan en del entreprenörer väljer att vänta in resultat, vill andra att resultat av samarbeten ska synas direkt. De samarbeten som finns idag är mer eller mindre utifrån myndigheter och regionala verksamheters initiativ och därför är inte lokala entreprenörer lika drivande, men det finns ändå ett intresse av lokala entreprenörer att skapa gränsöverskridande projekt som exempelvis paketering av gränsöverskridande turismprodukter.

Den sociokulturella sammanhållningen anses enligt respondenterna vara skild beroende på geografisk placering. Projektresurs på Scandinavian Heartland menar att den sociokulturella sammanhållning är lite tillbakadragen och befolkningen som bor i gränsområdena ser inte möjligheter i tillräckligt stor utsträckning för ett långsiktigt turistiskt samarbete. De är inte heller goda nog att stötta initiativ och stötta varandra då det är svårt att se dessa initiativ utifrån större perspektiv. Det gäller inte bara över landsgränser utan även mellan kommungränserna. Även Projektledaren på Länsstyrelsen Dalarna upplever att den sociokulturella sammanhållningen är svag i gränsregionen men påpekar att genom att börja arbeta tillsammans kommer också likheter mellan varandra att synas bättre. Praktikanten på SITE Destination anser också att den sociokulturella sammanhållningen skiljer sig åt. Samhörighet finns men inte i tillräckligt stor utsträckning. Däremot har aktörer börjat prata med varandra vilket hon anser vara en början. Turistbyråassistenten på Visit Idre arbetar i de norra delarna av regionen och påpekar att området har tillhört Norge och därför finns ändå en viss sammanhållning och redan idag finns det små samarbeten som sträcker sig mellan länderna. Däremot faller det inte helt naturligt för både lokala entreprenörer och regionala organisationer att skapa dessa samarbeten.

”Genom den ekonomiska kris som varit och är har fler fått insikten om att ensam är inte stark.”

Turistbyråassistenten på Visit Idre, 2013-05-24

3.5 Fördelar med ett turistiskt samarbete i SITE-regionen

Respondenterna i denna studie ser alla gemensamt att samarbeten över gränsen är generellt mycket positiv. Genom att bygga upp en turismnäring i gränsregionen erbjuds besökarna hela Skandinavien och inte bara ett land. Projektresursen på Scandinavian Heartland berättar att genom de skillnader som finns i ländernas kulturer går det att erbjuda besökaren ännu mer exklusiva paketslösningar som inte bara lockar internationella gäster utan även inhemska. Projektledaren på Länsstyrelsen Dalarna menar att genom att tillämpa olika former av turistiska samarbeten går det att tillrättalägga för turisten att enkelt kunna röra sig i området och med det faktum att Sveriges valuta är lägre än Norges skapas en bra ekonomisk balans i gränsregionen. Praktikanten på SITE Destination säger att genom ett turistiskt samarbete kommer

regionens attraktionskraft att öka och genom att marknadsföra regionen tillsammans kommer internationella gäster lättare att hitta till regionen som besöksmål. Genom att utveckla turismen i området kan utvecklingen av hela regionen öka och därmed kommer inte bara besökarnas efterfrågan tillgodoses, utan också lokalbefolkningens, genom exempelvis satsningar på infrastruktur och kollektivtrafik i regionen.

3.6 Hinder för att bedriva turistiska samarbeten över gränsen

Gemensamt för alla respondenter är att de anser att det i dagsläget finns ett antal hinder för att bedriva samarbeten kring turism i SITE-regionen. Framförallt finns det frågetecken kring hur ett samarbete ska gå till långsiktigt och även om det idag förs en diskussion kring området är det oklart hur destinationen ska säljas till besökaren utan att destinationsbolagen och andra turistföretag känner att dessa konkurrerar mot varandra.

Marknadsföring och produktutbud

Alla respondenter ser att det finns vissa hinder i hur regionen ska marknadsföras. Både projektledaren på Länsstyrelsen Dalarna och projektresursen på Scandinavian Heartland berättar att annonser och eventkalendrar slutar vid gränsen, vilket medför att det är svårt att marknadsföra aktiviteter och event på båda sidor av den nationella gränsen. Alla respondenter anser att det är svårt att marknadsföra destinationerna Sälen, Idre, Trysil och Engerdal tillsammans då destinationsbolagen idag till en viss del konkurrerar med varandra och ingen vill ta ansvar över vad som sker i gränslandet mellan Sverige och Norge. Alla respondenter menar också att större, internationella sälj- och marknadsföringskanaler i respektive land inte vill inkludera paket som är gränsöverskridande i deras marknadsföring, vilket kommer att hindra hela regionens möjlighet att säljas på den internationella marknaden.

Praktikanten på SITE Destination och Turistbyråassistenten på Visit Idre arbetar med paketlösningar och påpekar att ett av de stora hindren är arbetet att ta fram paketlösningar över gränsen. Då aktörerna måste vara medlemmar i destinationsbolagen för att marknadsföras bildas ett problem då dessa inte ligger i samma land. Bokningssystem fungerar inte över gränsen och det går inte heller att paketera samma aktiviteter i Norge och i Sverige då vissa avtal och regler skiljer sig åt. Även resegarantin blir ett hinder då dessa ser olika ut i Sverige och Norge. Avtal och hur produkter ska kvalitetssäkras kommer därför att bli problematiskt. Ländernas regler kring aktiviteter som exempelvis, skoter, matlagning med mera skiljer sig åt och det kommer att vara svårt att säkerställa att alla entreprenörer bidrar med en produkt som är enligt avtal. Vidare problematiseras valutan som skiljer sig åt avsevärt mellan Norge och Sverige. Möjligheten att utföra aktiviteter påverkas även av valutan som kommer att försvåra arbetet med prissättning för olika paketlösningar. I Älvdalen och Engerdals gränsområden finns inte möjlighet att växla valuta, vilket innebär att besökaren måste åka till de större städerna för att möjliggöra det.

Politisk miljö

Projektresursen på Scandinavian Heartland påpekar att myndigheter både kommunalt och nationellt i dessa regioner är lite insatt i vad som sker i grannlandet eller grannkommunen. Projektledaren på Länsstyrelsen Dalarna menar vidare att i många små kommuner i Norge är politiker med i vardagliga beslut medans detta görs av tjänstemän i Sverige. Beslutstrukturen och storleken på kommunerna kommer därför påverka samarbetet på kommunal nivå. Han menar dock att regelverken i länderna inte ska vara ett hinder och att det därför är viktigt att folk lär känna varandra för att ett samarbete ska utvecklas.

Däremot är vissa politiska restriktioner som import- och exportregler något som påverkar förutsättningarna. Turistbyråassistenten på Visit Idre och den daliga ledaren på Destinasjon Femund Engerdal påpekar att det är svårt att ta med sig både häst och hund över gränsen, då dessa behöver både pass och intyg. Detta är även en ekonomisk fråga, då priset för pass och liknande skiljer sig avsevärt mellan Sverige och Norge. I och med att området är förknippat med bland annat vandring kommer liknande restriktioner kanske inte hindra men påverka turistflödet i gränsregionen.

Avstånd och infrastruktur

SITE Destinations praktikant menar att det kan skilja sig åt avsevärt när det kommer till åsikter om geografiska avstånd och infrastruktur. Det som känns geografiskt långt och problematiskt för en individ kan uppfattas som tillgängligt för en annan. Då besökare uteslutande anländer till regionen i bil bidrar det i sig inte till några större hinder. Däremot är alla respondenter eniga i att lokaltrafiken i regionen är undermålig och samarbeten med busstransporter mellan länderna ett problem för de besökare som väljer att transporteras via kommunala transportmedel. Det går att transportera sig runt med kommunala medel som exempelvis buss, på var sida om gränsen, mellan länderna går det däremot inte, vilket innebär att alla gäster mer eller mindre är tvungna att ha tillgång till bil. Hållbarhetsstrategen på SITE Destination påpekar att det idag inte finns gränsöverskridande bokningssystem för exempelvis buss och att behovet av ett samarbete mellan olika transportbolag är ett måste för att regionen ska utvecklas till en konkurrenskraftig turismdestination. Hon menar också att med den nya flygplatsen som håller på att utvecklas i regionen idag skulle det innebära en ökad tillströmning från bland annat internationella gäster, däremot kommer de besökare som valt att flyga till regionen bli begränsade i sitt rörelsemönster om besökaren väljer att resa vidare med kommunala transportmedel.

3.7 Potential för gränsöverskridande samarbeten

Alla respondenter är övertygade om att det finns potential för turistiska samarbeten i gränsområdet mellan Hedmark och Dalarna. Grunden för att detta ska fungera är att alla verksamhetsnivåer i samarbetet pratar med varandra och gemensamt bygger upp en sociokulturell sammanhållning och lokal förankring. När detta utvecklats går det att erbjuda internationella besökare en konkurrenskraftig och gemensam region.

Respondenterna anser också att Norge och Sverige kompletterar varandra i mycket och att en gräns därför inte ska vara ett problem. I och med att lokala entreprenörer, regionala verksamheter och andra myndigheter börjat kommunicera med varandra har det öppnat upp för en diskussion. Projektresursen på Scandinavian Heartland avslutar med att påpeka att turistiska gränsöverskridande samarbeten kommer sammanföra hela regionen och att dessa tillsammans kan skapa turismprodukter som många är villiga att resa långt till för att besöka.

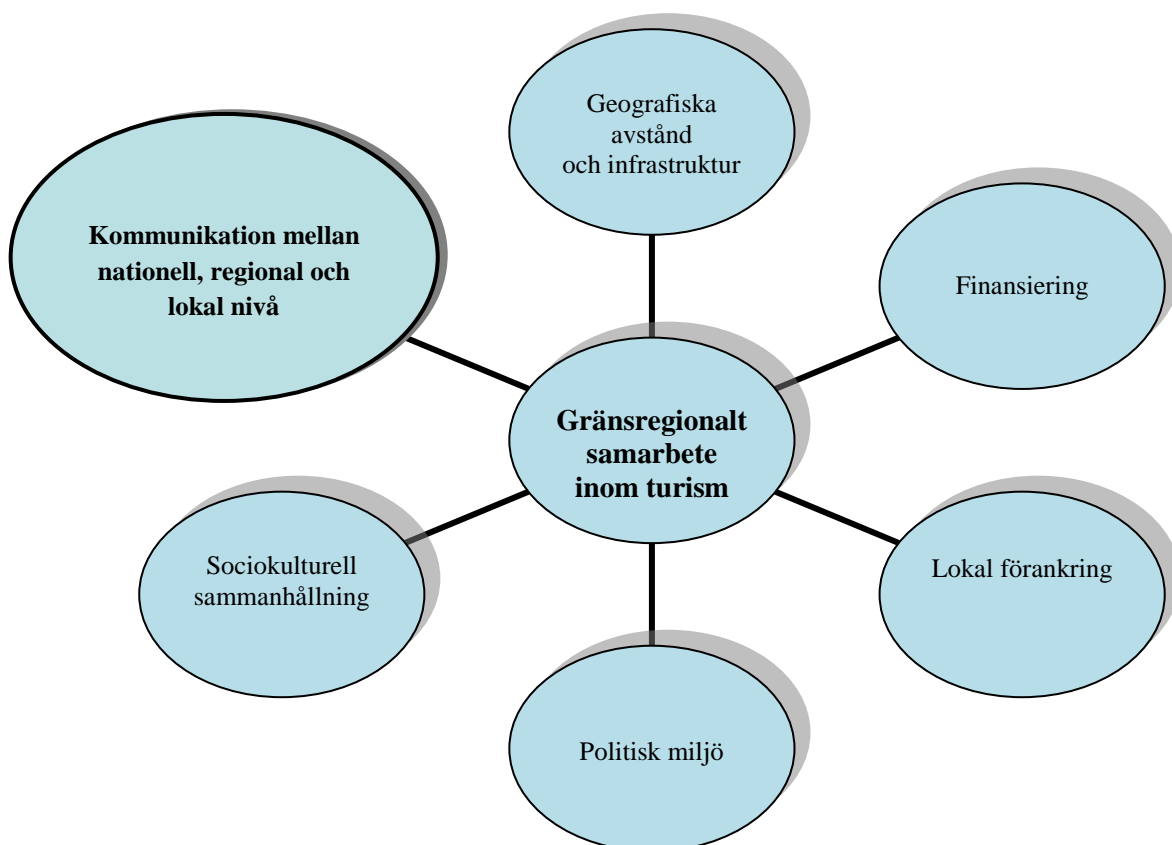
3.8 Sammanställning av den empiriska studien

Respondenterna är eniga om att det finns ett antal faktorer som kommer påverka framtida gränsregionala samarbeten kring turism;

- Det behövs bättre kommunikation mellan iblandade organisationer på nationell, regional, lokal nivå.
- Det behövs en tydligare bild av vem som bär ansvaret för de olika delarna i ett samarbete.
- Infrastrukturen och vissa sociokulturella skillnader kan påverka ett samarbete.
- Den gränsöverskridande regionen saknar internationella marknadsföringskanaler.
- Gränsöverskridande turismprodukter kan till en viss del påverkas av regelverk mellan länderna.
- Intresset finns för att skapa turistiska samarbeten och det finns inga större nackdelar med skapandet av sådana.
- Den politiska miljön och det lokala stödet bör inte vara ett hinder för ett turistiskt samarbete.
- Ett samarbete skulle innebära att regionen kan stärka sin konkurrenskraft på den internationella marknaden.
- Genom ett samarbete skulle regionen kunna skapa exklusiva paket som kommer att öka regionens attraktionskraft.
- Ett turistiskt samarbete kommer påverka förutsättningarna positivt både för turismnäringen och för lokalbefolkningen i SITE-regionen.

4. Analys

Den modell som Hirvelä (2011) utvecklat kring vilka faktorer som påverkar framgången i gränsregionala samarbeten har applicerats på SITE-regionen. Modellen belyste fem olika framgångsfaktorer, men har här utvecklats med ytterligare en framgångsfaktor, vilken markeras i figur 5.

Figur 5. Modifierad modell av vilka faktorer som påverkar framgången i ett gränsregionalt samarbete inom turism. Baseras på: Hirvelä (2011)

4.1 Gränsregionalt samarbete inom turism

Samverkan och partnerskap har blivit ett allt viktigare verktyg att tillta i arbeten för gränsöverskridande turism (Timothy & Teye, 2004). Gränsöverskridande turistiska samarbeten uttrycks genom ett flertal olika strukturer, en av dessa är gränskommittéer, vilka innebär att gränsregionala verksamheter arbetar med varandra för att öka möjligheterna för fler arbetstillfällen och för att människor ska kunna leva och bo i gränsområden (Länsstyrelsen, 2013-05-18) I länen Hedmark och Dalarnas gränsregion, där SITE-regionen innefattas, finns idag en av dessa gränskommittéer. Arbetet bygger på historisk-och kulturell samhörighet och ett gemensamt regionalt utvecklingsintresse och med en förståelse för de utmaningar som finns i det gränsöverskridande samarbetet. Genom att arbeta med gränskommittéer förbättras kommunikationen mellan länderna

och det går lättare att skapa en dialog för att tillsammans utveckla regionen efter gemensamma visioner.

Däremot är det inte helt enkelt att skapa en bra kommunikation mellan alla nivåer i ett samarbete och desto större skillnader det är mellan verksamheterna desto svårare blir det att skapa en dialog (Lindberg, 2009) Även i SITE-regionen är detta ett problem då det till en viss del kan vara svårt att sammanföra olika verksamheter, på olika nivåer, utan att dessa ska uppleva varandra som samarbetspartners istället för konkurrenter.

4.2 Lokal förankring och sociokulturell sammanhållning

Enligt Bohlin (2000) upprättas ofta turism som en möjlighet till arbetstillfällen och en näring som långsiktigt kan generera tillväxt i gränsregionala områden. För att gränsregionala områden ska utvecklas är ett alternativ att skapa turistiska samarbeten och för att detta ska gå att genomföra krävs kommunikation mellan alla aktörer på nationell, regional och lokal nivå. Gemensamt i denna studie är att det finns en insikt från både nationella och regionala verksamheter att den lokala förankringen i SITE-regionen är grunden i ett samarbete, men att initiativen inte alltid kommer från den lokala näringen idag. Enligt Bramwell (2002) kan mindre lokala verksamheter lätt försvinna bland strategier och planering på regional nivå vilket också påminner om samarbeten i gränsområdet i SITE-regionen. Dominerande parter har till en viss del större inflytande på hur turistiska samarbeten ska utvecklas och genomföras, vilket påverkar framgången i ett gränsregionalt turistiskt samarbete. Prokkola (2008) menar också att för att ett samarbete ska bli långsiktigt bör initiativet komma genom bottom-up strategier, där initiativet kommer från näringen.

Även den sociokulturella sammanhållningen bör befastas i gränsområden för att samarbeten ska vara långsiktigt genomförbara. För att bilda en region bör en tydlig och gemensam bild av regionen i båda angränsande länder framställas till besökaren (Timothy & Teye, 2004). I SITE-regionen kommer ett antal faktorer att påverka den sociokulturella sammanhållningen. Med skillnader inom bland annat kultur, valuta och politisk miljö kan det vara en orsak till bristande sociokulturell sammanhållning.

4.3 Politisk miljö

Den politiska miljön i gränsländer är något som kan påverka turismutvecklingen. I och med att turismfrågan kan skilja sig åt mellan två länder i en gränsregion, kommer det också påverka eventuella gränsregionala samarbeten. Det är fullt möjligt att styrningen kring turismfrågan i ena landet utgår från högt uppsatta myndigheter, top-down planering, medan den i andra landet utgår från bottom-up strategier (Bohlin, 2000). I Norge och Sverige skiljer detta sig åt till en viss del, där turismfrågan i Norge ofta utgår från regeringen, medan den i Sverige kan delas ut till andra organisationer på lägre nivå. Ofta är initiativet från myndigheter i denna region och det påverkar intresset från den lokala näringen. Med förändrade politiska situationer i länderna kommer det också påverka strategier för turismutveckling, därför är det viktigt att redan tidigt i

utvecklingsprocessen bygga upp gemensamma strategier och planeringsåtgärder mellan både lokala och regionala verksamheter. I de områden där utvecklingen av turismnäringen är mer eller mindre kopplad till övergripande regionalpolitik kan gränser vara en orsak till politiska slitningar, när regler och förordningar skiljer sig åt (Danermark, 2000). Även i SITE-regionen kan beslutstrukturen och storleken på kommunerna påverka samarbetet på kommunal nivå.

4.4 Finansiering

Många turistiska samarbeten sker i hopp om att det ska vara kostnadseffektivt, men samarbeten är en också en fråga om finansiering (Danermark, 2000). Ofta finansieras turistiska samarbeten med ekonomiska stöd från exempelvis EU och som i SITE-regionen, genom ett Interreg-program (Interreg, 2013-05-18). Dessa program för ekonomiska stöd är ofta under tidsbegränsade projekt, vilket medför att risken finns att samarbeten inte fortsätter efter projektets slut. I SITE-regionen finns som tidigare nämnt ett antal samarbetsprogram som har varit och är beroende av finansiering. Däremot har regionen också en del program som efter projektidens slut kunnat bli mer självgående, med hjälp av regionala, kommunala och privata medel.

4.5 Geografiska avstånd och infrastruktur

Med det resande som idag mer eller mindre tillhör människans vardag har kravet på god tillgänglighet ökat. Tillgänglighet har även från ett producentperspektiv blivit en viktig del för regioners attraktionskraft. Ofta är dock tillgänglighet en fråga om personlig känsla. Vad som anses vara otillgängligt för en person kan istället uppfattas som tillgängligt för en annan. (Frändberg et al. 2005). SITE-regionen är idag placerat relativt centralt mellan Stockholm och Oslo och kan utifrån ett större perspektiv ses som tillgängligt, däremot är regionen i dess länder och på grund av undermålig infrastruktur mer eller mindre perifert och otillgängligt. Infrastrukturen till och i regionen är begränsad i den mån att flyg och tåg är ett bristfälligt alternativ för besökaren idag och besökare kommer till regionen gör det därför uteslutande i bil.

Kommunala transportmedel som exempelvis buss är undermålig och samarbeten med busstransporter mellan länderna ett problem för de besökare som väljer att transporteras via kommunala transportmedel. Det går att transportera sig runt med kommunala medel som exempelvis buss, på var sida om gränsen, mellan länderna går det däremot inte, vilket kan påverka attraktionskraften till hela regionen. Skulle infrastrukturen öka skulle såväl lokalbefolkningens, som turismföretagens och besökarens förutsättningar förändras genom att främja nya arbetstillfällen, sociokulturell sammanhållning och öka möjligheten för hela regionens möjlighet att bli nådd.

4.6 Kommunikation mellan nationell, regional och lokal nivå

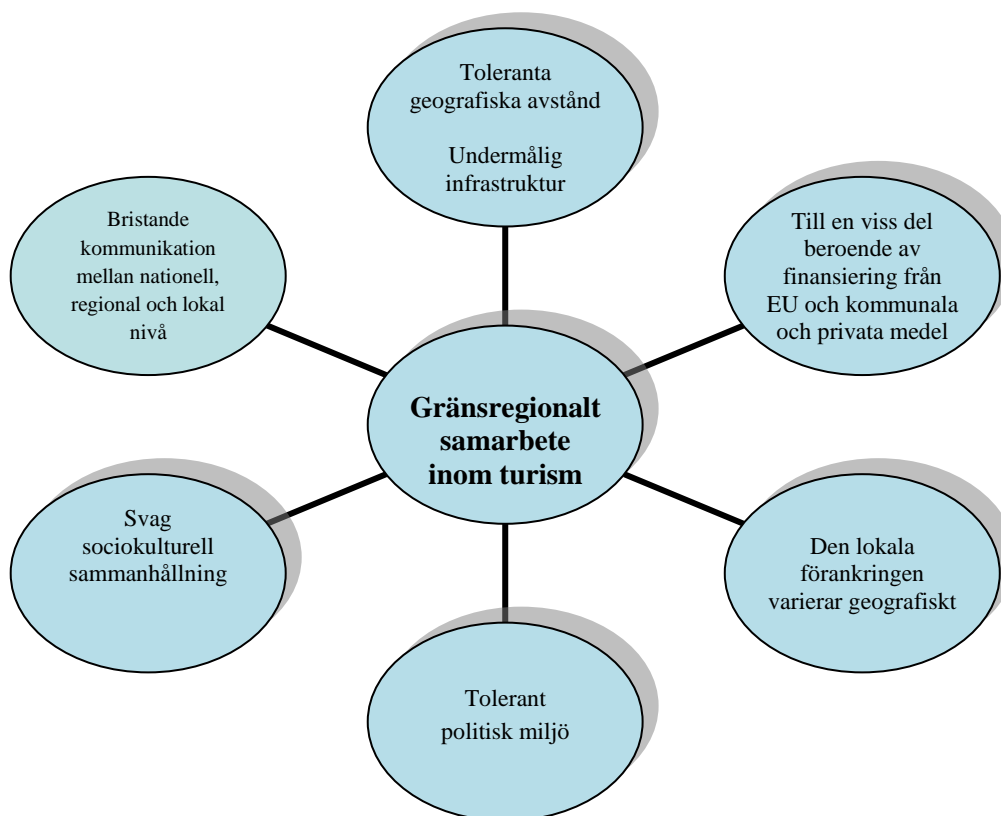
Enligt Bramwell (2002) är vikten av dialog och kommunikation mellan alla aktörer i ett samarbete en förutsättning för att det ska gå att bedriva samverkan och partnerskap. Även Doppelfeld (2006) menar att ett flertal aktörer innefattas i planering av turism och

turistiska samarbeten och därför är kommunikation mellan alla verksamheter i ett samarbete viktigt för att samarbetet ska vara långsiktigt hållbart. I SITE-regionen innefattas ett flertal olika verksamheter, både på nationell, regional och lokal nivå, i utvecklandet av ett turistiskt samarbete, men däremot har det i denna studie framkommit vissa kommunikationsbarriärer mellan dessa. Genom att skapa en bättre kommunikation mellan verksamheterna går det Haukeland (2010) att förtydliga oklarheter och liknande för att stärka pålitliga relationer och för att skapa en gemensam grund att arbeta utifrån.

5. Slutsatser

I de teoretiska utgångspunkterna lades fokus på de faktorer som enligt Hirvelä (2011) påverkar framgången i gränsregionala samarbeten. Denna modell har applicerats på SITE-regionen och har utifrån detta utvecklats till sex stycken faktorer som enligt mig som författare kommer att påverka samarbeten inom turism i gränsregionala områden

Figur 6. Modifierad modell av vilka faktorer som påverkar framgången i ett gränsregionalt samarbete inom turism. Baseras på; Hirvelä (2011).

5.1 Faktorer som kommer påverka framgången i ett turistiskt samarbete i SITE-regionen

Ett av de stora hindren idag i SITE-regionen är geografiska avstånd och infrastruktur. Från Stockholm till Sälen är det drygt 43 mil och cirka 25 mil från Oslo till Sälen. Utifrån ett större perspektiv kan regionen vara relativt centralt benäget i Skandinavien, men har en tendens att kännas mer eller mindre perifer på grund av undermålig infrastruktur. Idag är bilen det primära alternativet att röra sig i området med, både för inhemska besökare och internationella besökare. För att öka attraktionskraften i regionen är tillgängligheten en viktig fråga. Det går tydligt att se att ett antal åtgärder har vidtagits i frågan om infrastrukturen i området, framförallt när det gäller de kommunala transportmedlen. Genom att bygga upp ett samarbete mellan länderna och kommunerna tillsammans med trafikmyndigheter, kollektivtrafik och så vidare skulle tillgängligheten i regionen öka, vilket också i stor utsträckning skulle påverka regionens

attraktionskraft. Med en ny flygplats kommer nya målgrupper hitta till regionen, men det är också av stor vikt att de som kommer med flyg ska kunna röra sig obehindrat mellan dessa kommuner utan bil och att även de mindre entreprenörerna som finns utspridda i regionen blir tillgängliga.

Den politiska miljön i regionen bör inte vara ett hinder för samarbeten inom turism. Det finns intressen av att samarbeta både från myndigheter och kommuner men däremot kan kommunikationen mellan dessa befästas ytterligare. Interreg-projekt är idag mer eller mindre en förutsättning för att arbeta med dessa frågor och det är mycket viktigt att se samarbeten mer långsiktigt så att dessa inte avslutas vid projektets slut. Andra politiska avgöranden som kan påverka samarbeten är exempelvis restriktioner för vad som får föras in och ut ur landet, detta kan ha en viss inverkan på exempelvis utbud och liknande, vilket kan försvåra ett samarbete.

Även om regionen delar en historia och kulturella minnen är sammanhållningen i regionen tillbakadragen. Det saknas stöd både på lokal och regional nivå och det är svårt att se ett samarbete från ett långsiktigt perspektiv. I och med att det går en nationsgräns mellan Hedmark och Dalarna kommer det försvåra skapandet av en gemensam region. Trysil, Sälen, Idre är de områden som idag lockar mest besökare under vinterhalvåret, vilket också kommer att påverka Engerdal. Genom ett samarbete skulle dessa fyra kommuner se skillnader i resultat av ett samarbete, men en möjlighet är att de mindre kommunerna kommer att få hjälp att öka sin attraktionskraft genom gemensam marknadsföring.

Den lokala förankringen skiljer sig åt mellan kommunerna, men ses ändå som god. Genom stöd från regionala aktörer till lokala entreprenörer sprids erfarenheter via ”word of mouth” och med stöd från myndigheter, kommuner och destinationsbolag bildas också ett förtroende hos lokala entreprenörer. Initiativet bör komma från näringen då det är dessa som är grunden i ett långsiktigt samarbete. I SITE-regionen kommer dock initiativet för samarbeten till en stor del från myndigheter, men trots det har den lokala förankringen genom stöd från destinationsbolag blivit god, även om det finns möjligheter att befästa den ytterligare.

Regionen har idag stöd från olika gränsöverskridande Interreg-projekt, vilket är av vikt för liknande insatser i regionen i framtiden. Detta för att befästa vikten av samarbeten ytterligare, både turistiska sådana men även samarbeten inom andra områden som exempelvis arbetstillfällen. Turistiska samarbeten i SITE-regionen blir därför till en viss del beroende av finansiering av EU, vilket innebär att det kommer påverka samarbeten långsiktigt. Förhoppningen är att samarbeten ska bli självgående för att dessa ska fortsätta även efter projektets slut. I SITE-regionen finns det möjlighet att genom att bygga upp kommunikationen med andra enheter stötta liknande samarbeten för att dessa i framtiden ska bli självgående och inte vara helt beroende av finansiering från EU-program.

Den sista och tillagda delen i denna modell är kommunikation mellan myndigheter och näring. I regionen faller idag många delar, som exempelvis marknadsföring in i gränslandet mellan de olika nivåerna och ingen ansvarar över vad som händer där. Kommunikation mellan alla verksamheter i ett samarbete är av vikt för att alla, både nationella, regionala och lokala aktörer ska veta vilka delar de ansvarar över. Med bättre kommunikation skulle förståelsen för varandra öka, och insikten i att skapandet av en gemensam region kan vara en bidragande orsak till en långsiktigt hållbar och konkurrenskraftig turismdestination.

5.2 Hinder och möjligheter för turistiska samarbeten i SITE-regionen

Nedan följer en sammanställning av de hinder och möjligheter det finns för att skapa ett turistiskt samarbete i SITE-regionen.

Hinder för ett turistiskt samarbete	Möjligheter för ett turistiskt samarbete
Brist på mänskliga och ekonomiska resurser	Bra stöd från regionala organisationer till lokala entreprenörer
Ingen ansvarar för att marknadsföra SITE-regionen gemensamt	Det finns ett intresse bland lokala entreprenörer att driva turistiska samarbeten i regionen
Konkurrans mellan destinationsbolagen och mellan nationella sälj- och marknadsföringskanaler	Samarbeten kan bidra till minskad konkurrens mellan aktörerna i regionen
Svag dialog mellan regional, kommunal och lokal nivå	Det finns ett intresse hos den lokala näringen och destinationsbolagen att samarbeta
Svag sociokulturell sammanhållning	Ett samarbete kan stärka den sociokulturella sammanhållningen
Skillnader mellan ländernas beslutsstruktur	Med ett samarbete kan regionen generera fler besökare och bli en konkurrenskraftig region
Det finns ingen långsiktig lösning på hur ett samarbete ska fungera med ansvar, finansiering och medverkan	Ett samarbete kan påverka förutsättningar för framtida infrastruktursatsningar genom exempelvis ökad efterfrågan
Inga kommunala transportmedel mellan Hedmark och Dalarna	Arbetsstillfällena ökar och kan bidra till långsiktiga samarbetsmöjligheter

Figur 7. Tabell över vilka hinder och möjligheter det finns för gränsöverskridande samarbeten i turism i gränsregionen mellan Hedmark och Dalarna.

5.3 Är det motiverat att skapa ett turistiskt samarbete?

Genom att skapa ett turistiskt samarbete i SITE-regionen kommer området som är präglad av utflyttningar och nedläggningar kunna öka möjligheterna för regional utveckling. Det finns ett flertal olika typer av turistiska samarbeten som skulle främja regionens attraktionskraft. Nedan kommer därför ett antal faktorer att sammanställas, vilka sedan kommer mynna ut i de turistiska samarbeten som är aktuella i SITE-regionen.

I SITE-regionen har redan ett turistiskt samarbete påbörjats, destinationsbolag och andra regionala verksamheter tittar idag på intresset från den lokala näringen för att bedriva turism och turistiska samarbeten som sträcker sig över gränsen mellan Norge och Sverige. I gränsregionen finns idag ett intresse av såväl lokala som regionala aktörer att bedriva någon typ av samarbeten kring turism. I och med att de aktörer som bör vara inblandade i ett samarbete är engagerade i skapandet av att påbörja ett turistiskt samarbete, har en diskussion öppnats kring huruvida ett långsiktigt samarbete kan vara möjligt. Att få med alla intressenter i en dialog är ett steg i rätt riktning, vilket både regionala verksamheter och myndigheter i regionen verkar vara överens om.

Alla enskilda kommuner har redan skapat sig en turistisk målgrupp och kan dock till en viss del konkurrera med varandra och inte vara motiverade till skapandet av ett turistiskt samarbete. Genom ett samarbete kan dock hela regionen skapa ett tydligare varumärke, som riktar sig till den målgrupp som reser för natur- och friluftsliv. De etablerade destinationerna och de mindre entreprenörerna, samt länderna i sig, kan via ett utbyte komplettera varandra snarare än konkurrera mot varandra. Detta med den insikten att regionerna inte konkurrerar året runt och att det därför går att komplettera varandras utbud och bilda en destination som sträcker sig över alla årstider.

Nationsgränsen bidrar dock till att området har vissa regler och restriktioner att anpassa sig efter. Passkontroller, tullkontroller, export- och importmöjligheter begränsar möjligheterna för att bedriva turismsamarbeten som sträcker sig över gränsen. Som tidigare nämnts kommer exempelvis restriktioner för att ta med sig hund från Sverige till Norge påverka regionens möjlighet att bedriva exempelvis vandringar i ländernas fjällregioner. Detta är svårt att påverka, men genom ett samarbete går det eventuellt att skapa möjligheter istället för hinder. Exempelvis vid skapandet av möjligheten att utfärda intyg och pass vid gränsen.

Ytterligare ett av de stora hinder som regionen upplever idag är hur regionen ska marknadsföras gemensamt. Större destinationer har redan byggt upp kanaler till internationella och nationella gäster, mindre entreprenörer har däremot det svårare att nå ut med sin produkt på en internationell marknad. För att fortsätta upprätthålla ett intresse av samarbeten är det av stor vikt att innefatta såväl större som mindre verksamheter för att visa en enad och konkurrenskraftig region utåt. Med insikten i att gränsområdet till en stor del hamnar i ett ”gränsland” mellan ansvariga är det av desto

större vikt att gemensamt kunna marknadsföra detta område för att öka attraktionskraften till att resa till Skandinavien som helhet.

Den möjlighet SITE-regionen har idag är skapandet av exklusiva paketlösningar. Med förståelsen att området måste ta hänsyn till restriktioner för att bedriva turistisk verksamhet är det fullt möjligt att genom ett samarbete inkludera turismprodukter eller destinationer i både Sverige och Norge. Genom att komplementera varandras på båda sidorna av gränsen finns det en möjlighet att undkomma dessa restriktioner till en viss del. Skapandet av paketlösningar skulle öka regionens konkurrenskraft i den utsträckningen att regionen kan bli en gemensam turismdestination. Detta kan ske genom att komplettera varandras produkter, så att regionen tillsammans bli en året-runtdestination.

För att regionen ska utvecklas till att bli långsiktigt hållbar är det viktigt att bygga upp en region som besökaren ser som en helhet. Insikten i att internationella besökare ser Skandinavien som ett besöksmål snarare än flera mindre ger därför denna region en möjlighet att utvecklas till en gemensam turismregion. Arbetet för att gemensamt bilda en turismregion kommer att ta tid, men kan de lokala entreprenörerna, regionala verksamheter och andra myndigheter befästa denna insikt ytterligare går de hinder som framställts att motverkas. För att bedriva ett turistiskt samarbete i SITE-regionen måste alla berörda aktörer bilda en tydlig vision av vad för slags samarbete som är motiverat. Alla bör vara medvetna om vad som krävs av dem och andra för att ett samarbete ska vara långsiktigt genomförbart.

5.3 Är det motiverat att skapa en generell modell över vilka faktorer som påverkar framgången hos gränsöverskridande turistiska samarbeten?

Genom använda modellen över vilka framgångsfaktorer som påverkar bildandet av gränsregionala samarbeten har det varit relativt enkelt att fastställa att dessa faktorer verkar vara genomgående även i SITE-regionen.

Att kunna applicera en modell på gränsregionala samarbeten gör att det går att särskilja vilka faktorer som är välfungerande eller bristfälliga i en region. Utifrån den kändedom som går sedan att arbeta vidare och eventuellt lägga mer resurser på de faktorer som visat ett bristfälligt resultat. Modellen kan fungera som en mall att utgå från i sammansättningen av liknande samarbeten. Modellen kan därför korta ner arbetet för att studera vilka faktorer som kommer att påverka möjliga samarbeten i gränsregionala områden, men också för att särskilja vilka hinder och möjligheter det finns för liknande fenomen. Med den tidspress och ekonomiska situation många verksamheter brottas med i ett utvecklingsarbete är det därför motiverat att använda en modell för att spara resurser i både tid och pengar.

Denna modell är därför relevant att använda sig av i liknande situationer. Dock är den under uppbyggnad och bör appliceras på ytterligare gränsregionala samarbeten för att befästa dess användbarhet och validitet vidare. Modellen har enbart använts vid tillfällen där regioner sträcker sig över nationsgränser, varav det i framtida forskning kan vara aktuellt och studera vidare om den är användbar även vid andra områden av gränsöverskridande projekt.

Det är också viktigt att vara införstådd i att alla regioner kan skilja sig åt och att det därför är relevant att ha det i åtanke vid dess användbarhet. Vilken typ av gränsområden som modellen kan appliceras på kan exempelvis skilja åt sig mellan nationsgränser, länsgränser och kommungränser. I och med att modellen i detta fall enbart testats på gränsregionala områden mellan Sverige och Norge är det också intressant att titta närmre på om den går att applicera på liknande områden i andra länder, länder där skillnader i kulturer och tillvägagångssätt i turismutveckling kanske skiljer sig åt tydligare än mellan Sverige och Norge, vilka kan anses vara relativt lika i förvaltning av turistiska samarbeten.

Källförteckning

Tryckta källor

- Beaumont, N. & Dredge, D. (2010). *Local tourism governance: a comparison of three network approaches*. Journal of Sustainable Tourism, Vol. 18, No. 1, ss. 7–28.
- Bohlin, M. & Elbe, J. (2011). *Utveckla turistdestinationer: ett svenskt perspektiv*. Malmö: Liber AB.
- Bohlin, M. (2000). *Turism och regional utveckling i geografiskt perspektiv*. I Berger, S. (2000). *Det nya samhällets geografi*. Jönköping: Uppsala Publishing House.
- Bramwell, B. *Partnerships, participation, and social science research in tourism planning*. Hämtad ur: Lew, A. Hall, M. & Williams, A. (2004). *A Companion to Tourism UK*; Blackwell Publishing.
- Bramwell, B. & Lane, B. (2011). *Critical research on the governance of tourism and sustainability*. Journal of Sustainable Tourism, Vol. 19, Nos. 4–5.
- Danermark, B. (2000). *Samverkan – Himmel eller helvete?*. Växjö: Grafiska Punkten.
- Doppelfeld, M. (2006) *Collaborative Stakeholder Planning in Cross-border Regions- The Case of the Great Limpopo Transfrontier Park in Southern Africa*. Hämtad ur: Wachowiak, H. (2006). *Tourism and Borders – Contemporary Issues, Policies and International Research*; Hampshire. Ashgate Publishing Ltd.
- Hartmann, K. (2006). *Destination management in cross-border regions*. Hämtad ur: Wachowiak, H. (2006). *Tourism and borders: contemporary issues, policies and international research*. Chippenham: Ashgate Publishing Ltd.
- Haukeland, V. (2011). *Tourism stakeholders' perceptions of national park management*. Journal of Sustainable Tourism, Vol. 19, No. 2.
- Hirvelä, H. (2011). *Förutsättningar för gränsregionala samarbeten inom turism – en fallstudie av SÖT-regionen*. Mittuniversitetet, Fakulteten för humanvetenskap, Institutionen för samhällsvetenskap.
- Lindberg, K. (2009). *Samverkan*. Malmö: Liber AB.
- Prokkola, E-K. (2008). *Resources and barriers in tourism development: cross-border cooperation, regionalization and destination building at the Finnish-Swedish border*. *Fennia*. Vol. 186, No. 1.
- Starrin, B. & Svensson, P-G. (1996). *Kvalitativa studier i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.
- Thurén, T. (2000). *Vetenskapsteori för nybörjare*. Malmö: Liber AB.
- Timothy, D.J. (2001). *Relationships between Tourism and International Boundaries*. Hämtad ur: Wachowiak, H. (2006). *Tourism and Borders – Contemporary Issues, Policies and International Research*; Hampshire. Ashgate Publishing Ltd.

- Timothy, D.J. & Teye, V.B. *Political Boundaries and Regional Cooperation in Tourism*. Hämtad ur: Lew, A. Hall, M. & Williams, A. (2004). *A Companion to Tourism*. UK; Blackwell Publishing.
- Wachowiak, H. (2006) *Tourism and Borders – Contemporary Issues, Policies and International Research*. Hampshire; Ashgate Publishing Ltd.

Elektroniska källor

- AirportSälen-Trysil. http://www.malung-salen.se/flygplats-i-salen-allt-narmare-byggstart__1285, Tillgänglig: 2013-05-28.
- Busstransport. <http://www.dalatrafik.se/templates/Units/templates/dtTimeSearch.aspx?id=706&epslanguage=SV&inpPointFr=%C3%A4lvdalen&inpPointTo=engerdal&inpDate=130528&inpTime=1146&SupportScript=True&selDirection=0>, Tillgänglig: 2013-05-28.
- Dalarna. <http://www.dalarna.se/>, Tillgänglig: 2013-05-07.
- FemundEngerdal. <http://www.engerdal.info/>. Tillgänglig: 2013-05-24.
- Gardemoen. <http://www.osl.no/>, Tillgänglig: 2013-05-28.
- HedmarkDalarna. www.hedmarkdalarna.se, Tillgänglig: 2013-05-07.
- Hedmark-dalarnakarta. <http://www.hedmarkdalarna.com/page/3/>, Tillgänglig: 2013-05-10.
- Interreg. <http://www.interreg-sverige-norge.com/>, Tillgänglig: 2013-05-18.
- Länsstyrelsen. <http://www.lansstyrelsen.se/dalarna/Sv/naringsliv-och-foreningar/naringslivsutveckling/Pages/hedmark-dalarna.aspx>, Tillgänglig: 2013-05-18.
- Moraflygplats. <http://www.dalaflyget.se/>, Tillgänglig: 2013-05-28.
- Norden. <http://www.norden.org/sv>, Tillgänglig: 2013-05-10.
- Scandheart. <http://www.scandheart.org/>, Tillgänglig: 2013-05-24.
- SITE. <http://www.sitedestination.com/sv>, Tillgänglig: 2013-05-18.
- Skistar. <http://corporate.skistar.com/templates/NormalPage.aspx?id=99>, Tillgänglig: 2013-05-2013-05-
- SITEkarta. GoogleMaps. <https://maps.google.se/>, Tillgänglig: 2013-05-21.19.
- SJ. <http://www.sj.se/travel/booktravel/timetable.form>, Tillgänglig: 2013-05-28.
- Sälen. www.salen.se, Tillgänglig: 2013-05-07.
- Trysil. <http://www.trysil.kommune.no>, Tillgänglig: 2013-05-28.
- VisitIdre. <http://www.visitidre.se/>, Tillgänglig: 2013-05-24.
- Älvdalen, <http://www.alvdalen.se/>, 2013-05-27.

Muntliga källor

- Ebner, Jakob, Projektledare, Länsstyrelsen Dalarna/Scandinavien Heartland. Intervjusvar via e-post, 20 maj 2013.
- Faldmo, Mia, Daglig ledare. Destinasjon Femund Engerdal. Telefonintervju, Östersund, 24 maj 2013.
- Fodstad, Cathrine, Projektresurs, Scandinavian Heartland. Intervjusvar via e-post, 14 maj 2013.

Jakoby, Nathalie , Turistbyråassistent, Visit Idre. Telefonintervju, Östersund, 24 maj 2013.

Karlsson, Anna, Praktikant på SITE Destination. Telefonintervju, Östersund, 21 maj 2013.

Matsson, Anna, Hållbarhetsstrateg, SITE Destination. Telefonintervju, Östersund, 23 maj 2013.

Bilaga 1.

Intervjufrågor till ett gränsregionalt turistiskt samarbete mellan Sverige och Norge – Fallstudie SITE-regionen

1. Vem/Vilka ansvarar för turismfrågan i din region?
  - a) Vem/ Vilka tycker du ska ansvara turistiska samarbeten i gränsregionen?
  - b) Saknas det en övergripande styrning för liknande samarbeten?
  - c) Hur mycket kan du påverka beslut om utvecklingen av turismen i din region?
  - d) Hur finansieras turistiska samarbeten i din region? Vem bör finansiera turistiska samarbeten i gränsregionen? Är ni beroende av finansiering från exempelvis EU?
2. Hur tolkar du den lokala förankringen(stödet) kring turistiska samarbeten över svensk-norska gränsen?
3. Hur tolkar du den sociokulturella sammanhållningen i gränsregionen?
4. Hedmark och Dalarna samarbetar redan inom andra områden, finns det en efterfrågan att bedriva turistiska samarbeten över gränsen?
  - a) Finns det ett behov för turister att passera gränsen och besöka gränsområden i Sverige och Norge? Varför/varför inte?
  - b) Tror du att regionen som turismdestination kommer att påverkas av Norsk-svenska gränsen? Varför/varför inte?
  - c) Tror du att turismföretagare vill arbeta med produkter som sträcker sig över gränsen? Varför/varför inte?
5. Kan du se några fördelar med att bedriva turistiska samarbeten över gränsen? Vilka?
6. Kan du se några nackdelar med att bedriva turistiska samarbeten över gränsen? Vilka?
7. Går det att identifiera eventuella **hinder eller problem** för att upprätta och bedriva turistiska samarbeten över gränsen? Isåfall, vilka?
  - a) Hur ser geografiska avstånd och infrastrukturen ut i denna region, Tror du att geografiska avstånd och infrastruktur i området påverkar förutsättningarna? Varför/Varför inte?
  - b) Hur ser den politiska miljön ut i denna region? Kan regelverk mellan länderna påverka förutsättningarna? Varför/Varför inte?
8. Tror du att det finns potential för utveckling av turism och samarbeten i gränsområdet mellan Hedmark och Dalarna?